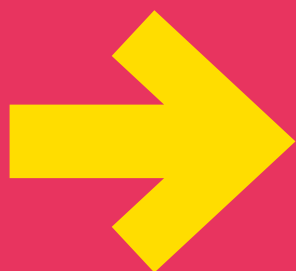

POMOCNIK DYDAKTYCZNY DLA NAUCZYCIELI I NAUCZYCIELEK ORAZ EDUKATORÓW I EDUKATOREK

**DZIAŁAJ LOKALNIE,
ZMIENIAJ GLOBALNIE**

**START
THE
CHANGE**

**POMOCNIK
DYDAKTYCZNY
DLA NAUCZYCIELI
I NAUCZYCIELEK
ORAZ EDUKATORÓW
I EDUKATOREK**

**DZIAŁAJ LOKALNIE,
ZMIENIAJ GLOBALNIE**

Texts coordination

Marina Lovato Progettomondo.mlal

With the contributions of

Amici dei Popoli (Italy), Amnesty International (Czech Republic, Italy, Poland, Slovenia, Slovakia), Breza (Croatia), CISV (Italy), CZ-ART (Poland), Highland One World (Scotland), Kate (Germany), Madre Coraje (Spain), Maisons Familiales Rurales (France), Südwind Salzburg (Austria)

A special thanks to

Italo Fiorin, Educare all'Incontro e alla Solidarietà (EIS)

Design

studiosupersantos.com

This publication has been produced with the assistance of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of ProgettoMondo Mlal and can in no way be taken to reflect the views of the European Union.

Unione Europea

Partners

SPIIS TREŚCI

Nasza wspólna odpowiedzialność	8
Inspirujący podręcznik START THE CHANGE!	10
CZĘŚĆ 1	
Model edukacyjny START THE CHANGE!	16
Pedagogika uczenia się przez zaangażowanie	26
Metodologie partycypacyjne służące wzmocnieniu pozycji młodzieży: podejście rówieśnicze	34
CZĘŚĆ 2	
Cele Zrównoważonego Rozwoju a migracje	44
Opowiadanie historii	98
Technologie informacyjno-komunikacyjne na rzecz globalnego uczenia się	106
Lekcje z globalnego Południa	114
Wskazówki dla nauczycieli – adaptacje	122
CZĘŚĆ 3:	122
Przykładowa ścieżka edukacyjna poświęcona Celom Zrównoważonego Rozwoju i migracjom	126
APPENDIX	
Aneks – kompetencje związane z globalnym uczeniem się	136

NASZA WSPÓLNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ

Wędrowni ludzie po niemal wszystkich zakątkach świata to fenomen towarzyszący ludzkości od jej samych początków. Od tysięcy lat przemieszczamy się w poszukiwaniu lepszych warunków życia. Na całym świecie miliardy osób przenoszą się gdzieś bliżej lub dalej, zmieniają się tylko środki transportu oraz powody, dla których ludzie decydują się, by opuścić swój dom i urządzić się w nowym miejscu.

Współczesne migracje ludności mają dość specyficzny charakter. Kraje pochodzenia to państwa w dużej mierze borykające się z problemami gospodarczymi. Osoby, które decydują się na emigrację, są niezadowolone ze swego statusu ekonomicznego i społecznego. Opuszczają swoją ojczyznę z powodu wojny, konfliktów, przemocy, ubóstwa, braku szans na znalezienie pracy pozwalającej zaspokoić podstawowe potrzeby. Nie można zapomnieć również o pogłębiających się zmianach klimatycznych, które negatywnie wpływają na urodzajność gleby i w wielu regionach świata powodują katastrofy ekologiczne. Często są też przypadki prześladowań na tle etnicznym, religijnym, ze względu na płeć czy orientację psychoseksualną. W wielu krajach łamane są podstawowe prawa i wolności człowieka, a zasady praworządności i demokracji nie są przestrzegane. Dynamika ludzkich migracji jest zjawiskiem złożonym – osoby uciekające przed wojną i kataklizmami zazwyczaj udają się do państw położonych w pobliżu, najczęściej tych mniej rozwiniętych gospodarczo, natomiast tylko niewielki ich procent trafia do bogatszych państw Europy lub Ameryki Północnej. Tak zwani migranci i migrantki ekonomiczne ruszają do krajów rozwiniętych gospodarczo, kierując się prostą logiką rządzącą popytem i podażą na rynku pracy. W szczególnym przypadku, jakim jest Europa, w grę wchodzi także czynnik demograficzny. Starzenie się europejskiego społeczeństwa i towarzyszący mu spadek liczby urodzin grożą zapadnięciem systemu gospodarczego. Otwarcie rynku pracy dla migrantów jest dla wielu państw jedynym rozwiązaniem tego problemu. Mobilność ludzka bierze się więc z wielorakich i przekrojowych uwarunkowań: nierówności społecznych i ekonomicznych oraz poważnych naruszeń praw człowieka. Nierówności panujące pomiędzy poszczególnymi krajami i regionami odzwierciedlają strukturalną przyczynę migracji, a człowiek decydujący się na migrację jest poniekąd ich uosobieniem.

Zrównoważony rozwój to kluczowe pojęcie, które w kilku najbliższych latach charakteryzować będzie działania podejmowane przez społeczność międzynarodową na rzecz globalnej sprawiedliwości. Zrównoważony rozwój społeczny i gospodarczy, czyli taki, w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie, staje się celem funkcjonowania wszystkich państw, bez względu na poziom ich zamożności. Zasadą działalności poszczególnych państw z osobna i wszystkich razem powinna być również współodpowiedzialność za rozwiązywanie problemów globalnych. Cele Zrównoważonego Rozwoju uwzględniają wszystkie wymiary tej problematyki: gospodarczy, społeczny, ekologiczny i kulturowy. To oczywiste, że ich osiągnięcie w jednym konkretnym kraju przyczynia się do zrównoważonego rozwoju całej planety. Równie oczywiste jest też to, że od samego początku realizacji Agendy 2030 zmagamy się z głębokimi dysproporcjami pomiędzy poszczególnymi państwami i regionami świata. Panujące między różnymi krajami różnice w dochodach, długości życia, możliwościach rozwojowych są ogromne i nie powinny być akceptowane przez społeczność międzynarodową.

Celem projektu „START THE CHANGE! Działaj lokalnie, zmieniaj globalnie” jest promowanie wśród młodych ludzi postaw odpowiedzialności obywatelskiej i społecznego zaangażowania w walkę z globalnymi nierównościami. Chcemy zwiększać wiedzę i wrażliwość młodych ludzi na globalne wyzwania zasygnalizowane w Agendzie Zrównoważonego Rozwoju i pokazać związki między poszczególnymi jej Celami a problematyką współczesnych migracji. Mobilizacja europejskiej młodzieży na rzecz osiągnięcia Celów Zrównoważonego Rozwoju powinna koncentrować się na pogłębianiu krytycznego zrozumienia zjawiska współczesnych ruchów migracyjnych, które coraz częściej funkcjonuje w europejskiej wyobraźni zbiorowej jako zagrożenie. Podejście to wydaje się niezbędne nie tylko z powodów czysto pedagogicznych, ale także ze względu na epistemologiczne uzasadnienie: do zrozumienia istoty pewnych zjawisk konieczne jest ich dogłębne przeanalizowanie. Musimy wspierać świadomą i stymulującą aktywność młodzieży, żeby promować w społeczeństwie postawy otwartości i wzajemnego poszanowania, a także zwracać uwagę na zasadę globalnej współodpowiedzialności za osiągnięcie celu, jakim jest zrównoważony rozwój.

Mario Mancini

Prezes Progettomondo.mlal

INSPIRUJĄCY PODRĘCZNIK: START THE CHANGE!

Niniejszy podręcznik jest pierwszym etapem w realizacji projektu „START THE CHANGE! Działaj lokalnie, zmieniaj globalnie”. Jego głównym celem jest zwiększenie jakości edukacji globalnej oferowanej młodzieży z 12 krajów europejskich. Służyć temu ma innowacyjny model edukacyjny promujący postawy globalnej odpowiedzialności i zaangażowania w realizację Agendy na rzecz Zrównoważonego Rozwoju i dający się adoptować do lokalnych uwarunkowań. Podręcznik powstał we współpracy z partnerami projektu, ekspertami i ekspertkami oraz edukatorami i edukatorkami. Wszystkie te osoby wzbogaciły podręcznik o swój unikalny punkt widzenia ukształtowany przez lokalne uwarunkowania i misję macierzystej organizacji. Różnorodność partnerów zaangażowanych w realizację projektu (są to m.in. organizacje broniące praw człowieka, organizacje młodzieżowe, organizacje zaangażowane we współpracę międzynarodową) przekłada się na różnorodność perspektyw, treści i metod zaproponowanych w niniejszym podręczniku. Mamy nadzieję, że publikacja pomoże wszystkim osobom pracującym z młodzieżą zaplanować oraz przetestować innowacyjne narzędzia mobilizujące młode osoby do obywatelskiego zaangażowania w sprawy globalne, głównie w realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju.

Pierwsza część podręcznika poświęcona jest opisowi modelu edukacyjnego, który proponujemy w ramach projektu START THE CHANGE!

Koncepcja uczenia się przez zaangażowanie (ang. service learning) przedstawia w ogólnym zarysie podejście pedagogiczne promujące nową perspektywę na kwestie nabywania wiedzy, umiejętności i rozwoju osobistego nie tylko poprzez zajęcia prowadzone w sali lekcyjnej, ale także dzięki doświadczaniu i „zanurzeniu się” w życie lokalnej społeczności. Mamy nadzieję, że w tej części podręcznika znajdziecie nie tylko inspirację dla pracy edukacyjnej, ale również konkretne pomysły, jak zaangażować młode osoby w projekty bazujące na uczeniu się

poprzez zaangażowanie. Autorzy i autorki podręcznika zachęcają również do stosowania partycypacyjnych modeli uczenia oraz technik edukacji rówieśniczej, by wzmacniać podmiotowość młodych ludzi w procesie ich edukacji.

Część druga publikacji ma na celu pogłębienie wiedzy nauczycieli i nauczycielek o Celach Zrównoważonego Rozwoju i problematyce migracji, a także rozwijanie umiejętności wykorzystywania osobistych historii indywidualnych osób, by przybliżyć młodzieży problematykę globalnych nierówności (ang. storytelling). Autorzy i autorki podpowiadają również, jak urozmaicić zajęcia poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii w klasie. Ze względu na różnice występujące pomiędzy systemami szkolnymi i warunkami panującymi w poszczególnych krajach partnerskich, w podręczniku zamieszczono wskazówki, jak adaptować jego treści do lokalnych potrzeb, co sprawi, że zajęcia dydaktyczne okażą się bardziej efektywne.

W części trzeciej zaprezentowano przykładowe ścieżki edukacyjne, które pomogą nauczycielom i nauczycielkom oraz edukatorom i edukatorkom zaplanować własny proces dydaktyczny.

Zatem zacznijmy działać lokalnie, by zmieniać globalnie!

Gianni Cappellotto

Główny koordynator projektu START THE CHANGE!

CZĘŚĆ 1

MODEL EDUKACYJNY START THE CHANGE!

„Edukacja pomaga nam zrozumieć, że jako obywatele i obywatelki wspólnoty globalnej jesteśmy od siebie nawzajem zależni, a stojące przed nami wyzwania są wzajemnie powiązane.”

Ban Ki Moon, Sekretarz Generalny ONZ

Zdecydowanie potrzebujemy otwartych głów, gotowych do dialogu i skłonnych do podejmowania krytycznego namysłu na problemy globalne. Jednym z największych globalnych wyzwań, przed którymi stoją społeczeństwa europejskie, jest migracja. Często – zbyt często – kojarzy się ją z „zagrożeniem” lub „kłopotem”, zapominając, że jest to zjawisko społeczne towarzyszące ludzkości od jej początków, które oddziałuje pozytywnie na społeczności, w jakich żyjemy. Tylko poprzez propagowanie nowego spojrzenia na kwestię migracji możemy sprostać zadaniom stojącym przed wspólnotą międzynarodową w drodze do realizacji siedemnastu Celów Zrównoważonego Rozwoju. Wychowywanie aktywnych, odpowiedzialnych i myślących krytycznie obywateli i obywaterek nie jest łatwe. Każda osoba powinna mieć możliwość kształtowania i w razie konieczności zmiany swojej sytuacji życiowej. Każda i każdy z nas powinien mieć przestrzeń wpływu na otaczający nas świat. Jakże zatem są edukacyjne możliwości, w ramach których można podjąć to wyzwanie i przekonać młodych ludzi, że poprzez zaangażowanie obywatelskie mogą zmienić świat? W jaką wiedzę, umiejętności i narzędzia powinniśmy wyposażać młodzież, by uwierzyła w swoją sprawczość?

Punktem wyjścia do projektu START THE CHANGE! jest edukacja, która ma uwrażliwić młodych ludzi na globalnie nierówności i problematykę migracyjną oraz przyczynić się do realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju. Proponujemy przez nas model edukacyjny zakładający, że zainicjowane w klasie działania zmierzające do budowania wśród młodych ludzi postaw otwartości i umiejętności

krytycznego myślenia, będą przez nich kontynuowane w społecznościach lokalnych. Aby wzmacniać w europejskim społeczeństwie takie wartości jak równość i solidarność, konieczne jest budowanie sieci partnerstw różnych instytucji, grup i osób indywidualnych, którym są one bliskie. Naszym celem jest stworzenie bezpiecznej przestrzeni wymiany doświadczeń, uczenia się od siebie nawzajem i prezentowania różnych perspektyw. Szkoły są w tym kontekście naturalnym sprzymierzeńcem nie tylko dlatego, że obecna jest w nich młodzież, ale także z tej racji, że stanowią miejsce, w którym młodzi ludzie nabywają wiedzę i rozwijają w sobie gotowość do obywatelskiego zaangażowania.

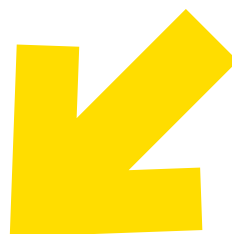
Najbardziej innowacyjny element tego modelu tkwi w wywołaniu „zwarcia” pomiędzy szkołą a społeczeństwem, wiedzą i działaniem, oraz pomiędzy wymiarami osobistym, lokalnym i globalnym.

Kluczowe aspekty projektu START THE CHANGE! to:

wspieranie i promowanie szkoły,
której społeczność
potrafi postrzegać
najważniejsze wyzwania lokalne
przez pryzmat globalny;

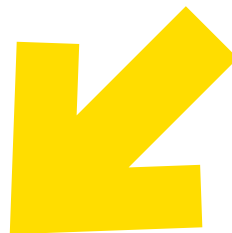
promowanie przestrzeni
edukacyjnych sprzyjających
krytycznemu myśleniu i zwalczaniu
stereotypów oraz uprzedzeń
związanych z migracjami;

upowszechnianie metodologii
stymulujących aktywne
uczestnictwo młodzieży w życiu
szkolnym i pozaszkolnym;

tworzenie warunków
sprzyjających synergii
i wzajemnej wymianie między
stowarzyszeniami, instytucjami,
szkołami i innymi organami
zaangażowanymi w realizację
Celów Zrównoważonego Rozwoju
oraz zajmującymi się migracją;

przewycięzanie tendencji do
odwoływania się wyłącznie do
własnych doświadczeń i promowanie
współodpowiedzialności za losy globu.

EDUKACJA NA RZECZ GLOBALNEGO OBYWATELSTWA*

Co to jest?

Koncepcja globalnego obywatelstwa odwołuje się do poczucia przynależności do szeroko rozumianej wspólnoty i wspólnego wszystkim człowieczeństwa. Koncepcja ta kładzie nacisk na polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturowe współzależności wymiarów lokalnego, narodowego i globalnego. (UNESCO, Global Citizenship Education: Topics and Learning Objectives, 2015):

Zasady

Najistotniejsze wymiary edukacji na rzecz globalnego obywatelstwa to:

- **Wymiar kognitywny:** nabycie wiedzy, zrozumienia i umiejętności krytycznego myślenia w kontekście zagadnień globalnych, regionalnych, krajowych i lokalnych oraz wzajemnego powiązania i współzależności poszczególnych państw i społeczności;
- **Wymiar społeczno-emocjonalny:** poczucie przynależności do wspólnoty ludzkiej, współdzielenie wartości i obowiązków, empatia, solidarność i poszanowanie dla różnic oraz odmienności;
- **Wymiar behawioralny:** skuteczne i odpowiedzialne działanie – na szczeblu lokalnym, krajowym i globalnym – na rzecz bardziej pokojowego i zrównoważonego świata.

Edukacja na rzecz globalnego obywatelstwa z zasady jest **transformatywna. Kształtuje wiedzę, umiejętności, wartości i postawy** umożliwiające młodym ludziom **wniesienie własnego wkładu w budowę bardziej inkluzyjnego, sprawiedliwego i pokojowego świata**. Cechuje ją wielopłaszczyznowość, czyli odwoływanie się do koncepcji i metodologii uprzednio wykorzystanych w innych podejściach edukacyjnych, między innymi w edukacji praw człowieka, edukacji na rzecz pokoju, edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju, edukacji międzykulturowej.

* <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002329/232993e.pdf>

OBYWATELSTWO I AKTYWIZM MŁODZIEŻY

Co to oznacza?

Pojęcie obywatelstwa jest ściśle związane z demokracją i wartościami demokratycznymi. Aby uporać się z problemami społecznymi i ekologicznymi występującymi na szczeblu krajowym, niezbędne jest zaangażowanie obywateli i obywaterek, którzy aktywnie uczestniczą w życiu społeczeństwa, są świadomi istnienia konkretnych wyzwań i zdolni do właściwej (re)akcji.

Obywatelstwo można rozpatrywać na trojaki sposób: jako odczucie pozwalające ukształtować poczucie przynależności lub tożsamości osoby czującej się częścią globalnej wspólnoty, jako status związany z koncepcją państwowości, ale przede wszystkim jako doświadczenie – wola praktycznego budowania świata w takiej postaci, w jakiej chciałoby się żyć.

Jak budować poczucie obywatelstwa wśród młodzieży?

Edukacja odgrywa istotną rolę w rozbudzaniu aktywnie nastawionego społeczeństwa obywatelskiego, rozwijając umiejętność społecznie odpowiedzialnego i krytycznego myślenia, a tym samym otwierając przestrzeń dla zaistnienia zmiany społecznej.

Nauczyciele i nauczycielki oraz edukatorzy i edukatorki mają tu do odegrania ogromną rolę, mobilizując młodych ludzi i wpierając ich w procesie kształtowania ich obywatelskiej samoświadomości.

Warto zaufać młodym ludziom i dzięki wykorzystaniu metodologii partycypacyjnych wzmocnić ich rolę i zaangażowanie.

NA JAKICH LEKCJACH MOŻESZ PORUSZYĆ TEMATYKĘ MIGRACJI I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU?

Na BIOLOGII możesz omówić związek pomiędzy migracjami a zmianami klimatu.

Na HISTORII możesz poszukać analogii między wydarzeniami z przeszłości a teraźniejszością w kontekście migracji.

Na JĘZYKU POLSKIM możesz omówić teksty literackie lub publicystyczne dotyczące tematyki migracyjnej. Na lekcjach polskiego możesz zarówno analizować narracje o migracjach jak i przeżycia, z którymi zmagają się bohaterowie i bohaterki z doświadczeniem migracyjnym.

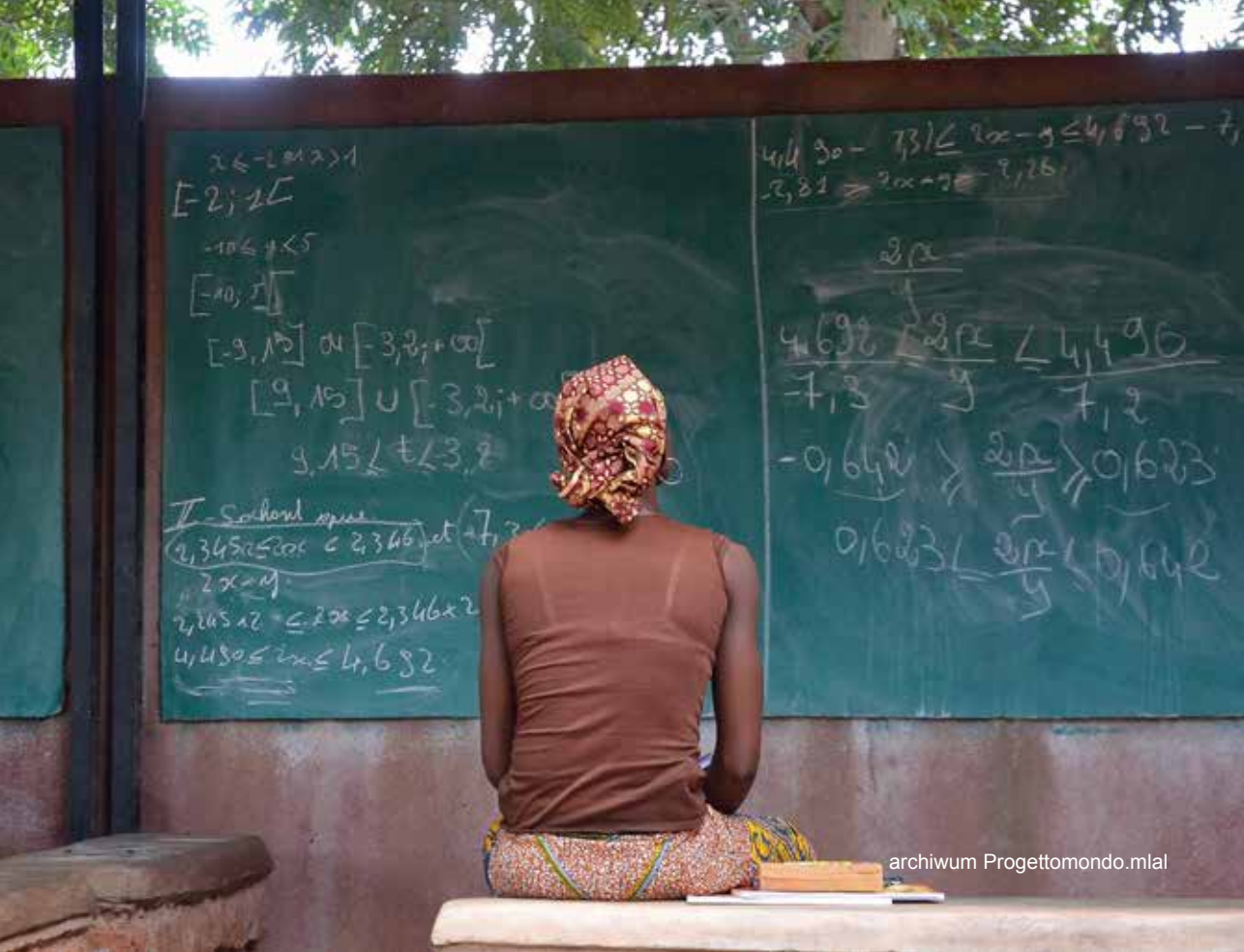
Na WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE możesz porozmawiać o prawach człowieka oraz postawach społeczeństw przyjmujących migrantów i migrantki. Warto wprowadzić wiedzę na temat uchodźstwa, wartościach i zobowiązaniach wobec osób poszukujących azylu.

Na GEOGRAFII możesz prześledzić informacje na temat globalnych procesów migracyjnych i ćwiczyć umiejętności czytania map i wykresów dotyczących tematyki uchodźczej. Ponadto możesz wprowadzić pojęcia globalnego Południa i globalnej Północy.

Na JĘZYKU ANGIELSKIM możesz wprowadzić słownictwo dotyczące podstawowych faktów na temat migracji i uchodźstwa oraz omawiać teksty źródłowe i filmy przytaczające historie migrantów i migrantek.

Na ETYCE możesz porozmawiać o wartościach związanych z międzykulturowością, przeanalizować postawy społeczeństw państw globalnej Północy dotyczące globalnych nierówności oraz migracji.

* Na podstawie: „Rozmawiajmy o uchodźcach. #RazemDlaPokoju” Centrum Edukacji Obywatelskiej <https://migracje.ceo.org.pl/content/publikacje>

archiwum Progettomondo.mial

archiwum Madre Coraje

PEDAGOGIKA UCZENIA SIĘ PRZEZ ZAANGAŻOWANIE

Italo Fiorin

Czym jest uczenie się przez zaangażowanie?

Szkola jest miejscem, które pozwala przeżyć wiele doświadczeń istotnych z punktu widzenia społecznego rozwoju młodej osoby. Nauczyciele i nauczycielki bardzo często realizują projekty dotyczące ważnych społecznie kwestii. Większość zebranych w ten sposób doświadczeń ma dużą wartość edukacyjną dla młodzieży, ale często nie są one zintegrowane z programem nauczania. Rozwiązaniem tego problemu może być odwołanie się do podejścia zwanego uczeniem się przez zaangażowanie (ang. service learning), które od lat stosowane jest w Stanach Zjednoczonych i krajach Ameryki Łacińskiej, a od niedawna zyskuje coraz większą popularność i uznanie w Europie.

O co w tym chodzi?

Na granicy między Barceloną a Hospitalitet działa przedszkole. Jego ściany pokrywają murale inspirowane sztuką Mirò. Historia tych malunków jest bardzo ciekawa. Pewnego dnia nauczyciele z niedalekiej szkoły artystycznej zaproponowali swoim uczniom i uczennicom, by pomalowali białe mury świeżo zbudowanego przedszkola. Młodzi ludzie codziennie mijali przedszkole, gdy z ociąganiem szli na lekcje. Ściany te wydawały się świetnym miejscem na to, by pozostawili po sobie jakiś znak i dali upust swojemu gniewowi w wykonanym przez siebie graffiti. Były to młode osoby niechętnie chodzące do szkoły, pozbawione widoków na przyszłość mimo uzyskanego wykształcenia, zmarginalizowani chłopcy i dziewczęta z przedmieść, do których życie się nie uśmiechało. Pomysł nauczycieli i nauczycielek to niezwykła i uwieńczona sukcesem interwencja. Młodych ludzi poproszono o zrobienie w świetle dnia tego, o czym marzyli po kryjomu. To miał być ich wkład w to, by anonimowy budynek uczynić pięknym. Czy potrafiliby się na to zdobyć?

Uczniowie i uczennice przystali na tę propozycję i włożyli w wykonanie graffiti bardzo dużo wysiłku. Pomocy udzieliła im Fundacja Mirò, która między innymi uczy młodzież trudnej sztuki tworzenia murali.

Po przeszkoleniu młodzież stawiała się w przedszkolu. Każdemu uczniowi i każdej uczennicy towarzyszyła dwójka przedszkolaków przydzielona do pomocy. To był świadomy zamysł kadry pedagogicznej, gdyż wiadomo było, że przebywający w wraz z młodszymi dziećmi młodzi ludzie, chcąc świecić przykładem, będą się dobrze zachowywać. Te „trudne” nastolatki zostały ponieważ ujarzmione pełnymi uwielbienia spojrzeniami dzieci, dla których stały się idolami.

Po skończeniu świetnie wykonanej pracy młodzi ludzie dostali nagrodę od burmistrza za swoje obywatelskie zaangażowanie i upiększenie sąsiedztwa. W ten sposób ci, których spychano na margines, ci znudzeni rebelianci, stali się przykładem dla innych.

Uczniowie i uczennice z Hospitalitet w praktyce doświadczyli czegoś, co nazywa się uczeniem przez zaangażowanie. Podejście to opracowano kilkadziesiąt lat temu w USA, potem szybko upowszechniono je w Ameryce Łacińskiej, a obecnie stosowane jest na całym świecie. Jak pisze o nim A. Furco, „dziś uczenie się przez zaangażowanie zdobywa coraz większą popularność w edukacji na szczeblu podstawowym, średnim i wyższym”.

Uczenie się przez zaangażowanie nie jest zatem niczym nowym i ma bogatą tradycję wywodzącą się z dwóch źródeł: pracy J. Dewey'a ze Stanów Zjednoczonych oraz Paulo Freire'a z Brazylii. Koncepcja uczenia się przez zaangażowanie nie stoi w opozycji do innych podejść edukacyjnych, takich jak uczenie się przez doświadczenie, aktywne metody edukacyjne czy też edukacja demokratyczna. Wręcz przeciwnie, uczenie przez doświadczenie czerpie z tych wszystkich podejść i uzupełnia je o ważny element społecznego zaangażowania.

Zachęcając uczniów i uczennice do zmierzenia się z realnymi problemami lokalnej społeczności, wiążemy ich z życiem najbliższego otoczenia. W koncepcji uczenia przez zaangażowanie młodych ludzi postrzega się jako agentów i agentki zmiany, mobilizuje do działania, stosując aktywizujące i społecznie konstruktywne metody edukacyjne.

Rozpatrując tę koncepcję z pedagogicznego punktu widzenia, mamy tu do czynienia z propozycją nastawioną na budowanie integralności osobistej poprzez promowanie rozwoju umysłu („dobrze uformowanej głowy”), ręki (umiejętności działania) oraz serca (dostępności dla innych, solidarności).

---

* Furco, A. (2010), The community as a re source for learning: an analysis of academic service-learning in primary and secondary school, [w:] Dumont H., Instance D., Benavides F., The Nature of Learning, s. 228-229. Parigi: OECD Publishing.

Zaangażowanie uczniów i uczennic w realizację potrzeb najbliższej społeczności potrafi być bardzo opłacalne. Zaangażowanie nie jest aktywnością jednostronną, podejmowaną przez tych, którzy oferują ją odbiorcy. Nie jest to zależność od świadczonych usług, tylko pewna postać wzajemnej pomocy, w której ktoś komuś coś daje, a zarazem dostaje, i to nie w formie gratyfikacji osobistej, ale uczenia się.

Standardy jakości w uczeniu się przez zaangażowanie

Nawet jeśli występuje olbrzymie zróżnicowanie doświadczeń odzwierciedlających różne konteksty kulturowe, to istnieje zbiór cech wspólnych charakteryzujących różne formy uczenia się przez zaangażowanie:

- działania podejmowane z myślą o solidarności międzyludzkiej muszą nawiązywać do rzeczywistych potrzeb odczuwanych przez daną społeczność. To, co się robi, czyni się nie **dla**, lecz **wraz** z członkami i członkiniami wspólnoty, wewnątrz której dokonywana jest interwencja. Innymi słowy, nie jest to zależność od świadczonych usług.

- uczniowie i uczennice odgrywają aktywną rolę agentów i agentek zmiany (protagonistów i protagonistek) na każdym etapie projektu – od pracy nad jego koncepcją poprzez realizację działań, aż po ewaluację rezultatów.

- działania solidarnościowe nie są oderwane od tego, czego młodzi ludzie uczą się w szkole. Są w pełni zintegrowane z programem nauczania i pozwalają na skuteczniejsze uczenie się.
- projekty z zakresu uczenia się przez zaangażowanie są otwarte na możliwość nawiązania współpracy z potencjalnie zainteresowanymi osobami, grupami lub instytucjami (lokalnymi organizacjami pozarządowymi, instytucjami kultury, ruchami nieformalnymi), kładą nacisk na współpracę i sieciowanie.
- nabywane doświadczenia są monitorowane i dokumentowane, by stworzyć przestrzeń do refleksji na temat procesu edukacyjnego i jego rezultatów, oraz samodzielnie ocenić, co udało się faktycznie osiągnąć. Możliwość ewaluacji projektu i uczenia się z tego doświadczenia przyczyni się do zwiększenia jakości działań podejmowanych w przyszłości.

Społeczna solidarność nie jest więc wartością, o której prawi się kazania w sali lekcyjnej, nie praktykując jej w życiu codziennym. Nie jest też elementem pozaszkolnych doświadczeń uczniów i uczennic nie związanych z realizowanym programem nauczania. Uczenie się przez zaangażowanie pozwala zredukować podwójny dystans: między programem nauczania a życiem codziennym, oraz między wartościami deklarowanymi i praktykowanymi.

Uczenie się przez zaangażowanie – charakterystyka

Uczenie się przez doświadczanie zazwyczaj opisuje się jako:

1. Programowe - uczniowie realizują normalny program nauczania;
2. Nakierowane na badania - doświadczenia biorą się z rozpoznanego problemu, działania mają doprowadzić do jego rozwiązania.
3. Skoncentrowane na umiejętnościach - uczniowie testują swoją wiedzę i umiejętności w życiu codziennym oraz rozwijają te ostatnie, konfrontując się z realnymi problemami.
4. Interdyscyplinarne - problemy zazwyczaj są złożone i do ich rozwiązania konieczne jest odwołanie się do różnych dyscyplin, które wzajemnie współdziałają i integrują się.
5. Zorientowane na *sensowne* uczenie się - uczenie ma sens, gdy jest wynikiem osobistego przepracowania swojej wiedzy, a lekcja wyciągnięta z danego doświadczenia jest użyteczna dla młodych ludzi.
6. Oparte na współpracy - zaplanowanie i wdrożenie projektu z zakresu uczenia się przez zaangażowanie to zadanie dla całej klasy (lub jej części), która staje się wspólnotą uczącą się. Do odniesienia przez grupę sukcesu niezbędne jest osobiste zaangażowanie wszystkich jej członków i członkiń.
7. Oparte na uczestnictwie – w uczeniu przez zaangażowanie nie chodzi o praktykę uzależnienia najbliższego otoczenia od świadczonych usług, tylko o współpracę z osobami, do których projekt jest skierowany. Osoby te nie tylko otrzymują pomoc, ale przede wszystkim przyczyniają się do procesu uczenia się młodych ludzi.
8. Odwołujące się do poczucia odpowiedzialności - szkoła nie funkcjonuje w oderwaniu od życia codziennego, tylko zostaje wciągnięta w grę obarczoną pewną dozą odpowiedzialności społecznej. Uczenie się przez zaangażowanie umożliwia doświadczenie istotnych aspektów aktywnego obywatelstwa.
9. Transformacyjna - odpowiedzialność społeczna przekłada się na zaangażowanie się w działania zmieniające świat na lepsze. Poprawa odbywa się przede wszystkim w wymiarze osobistym i dotyczy tych, którzy podejmują aktywność na rzecz swojej społeczności, ale zarazem zachodzi też w wymiarze społecznym, czyniąc życie lepszym.

Etapy projektu realizowanego zgodnie z koncepcją uczenia się przez zaangażowanie

Projekty uczenia się przez zaangażowanie są integralną częścią programu nauczania. Nie posiadają sztywnej struktury, choć wyróżnić w nich można kilka charakterystycznych etapów. Proponujemy przyjrzeć się modelowi wypracowanemu przez Wyższą Szkołę Uczenia się przez Zaangażowanie "Educare all'incontro e alla solid arieta" (EIS), gdyż kładzie on nacisk na główne elementy metodologiczne oraz ich znaczenie.

ZARYS PROJEKTU

Uzasadnienie	Dlaczego ważne jest, by zająć się daną kwestią/ problemem?
Opis kontekstu interwencji	W jakim kontekście geograficznym, społecznym i kulturowym projekt zostanie zrealizowany? Opis może odnosić się również do kwestii „niematerialnych”, np. stosunków międzyludzkich, uprzedzeń, itp.
Kompetencje obywatelskie	Przedmioty nauczane w szkole to narzędzia dydaktyczne, które sprzyjają rozwojowi umiejętności ujmowanych szerzej, niż te związane z daną dyscypliną – nazywa się je kompetencjami kluczowymi lub umiejętnościami obywatelskimi.
Cele związane z uczeniem się	Jakich rezultatów oczekuje się w związku z przedmiotami uwzględnionymi w projekcie, a w szczególności z wiedzą, umiejętnościami i konkretnymi celami edukacyjnymi programu nauczania w zakresie poszczególnych dyscyplin?
Cele związane z zaangażowaniem	Jakich rezultatów oczekuje się w związku z edukacją obywatelską (postawy prospołeczne, kształtowanie świadomości, odpowiedzialność społeczna, solidarność)?
Przedmiot nauczania (zintegrowanie z programem nauczania)	Jakie przedmioty nauczania uwzględniono w projekcie?
Uczestnictwo uczniów i uczennic	W jaki sposób młodzi ludzie zostaną zaangażowani w rozwiązanie problemu, któremu poświęcony jest projekt? Jak zadbano o to, by odgrywali w nim rolę przywódczą?

PLANOWANIE I REALIZACJA

Rozpoznanie problemu/ potrzeb	Ponieważ tego rodzaju projekty mają na celu rozwiązanie problemów występujących w kontekście społecznym i kulturowym, istotne jest, by z góry rozpoznać problem/potrzeby, których będą dotyczyły.
Adresaci i adresatki projektu	Do kogo w pierwszej kolejności skierowana jest akcja solidarnościowa?
Etapy wdrażania/ zamykania projektu	Jakie są główne etapy projektu? Jakie metodologie zostaną wykorzystane do przeprowadzenia poszczególnych jego etapów? Jak projekt się zakończy? Jak skorzystają na nim „uczestnicy i uczestniczki”?
Monitorowanie i ocena projektu	Czy cele związane z zaangażowaniem zostały osiągnięte? Jak można to zweryfikować? Czy wszystkie grupy, do których projekt był zaadresowany, są usatysfakcjonowane?
Ocena i samodzielna ewaluacja procesu edukacyjnego	Czy cele związane z uczeniem się zostały osiągnięte? Jak można to zweryfikować? Istotne jest, by uczniowie i uczennice zastanowili się nad przeżytym przez nich procesem edukacyjnym i nauczyli się samodzielnie ocenić jego rezultaty.

Rewolucja pedagogiczna

Szkoły zainteresowane promowaniem aktywności obywatelskiej znajdą w koncepcji uczenia się przez zaangażowanie bardzo ciekawą propozycję pedagogiczną i dydaktyczną, która wyposaża w narzędzia umożliwiające rozwój postaw prospołecznych wśród młodych ludzi. Warto zwrócić uwagę na to, że uczenie się przez zaangażowanie nie służy wzbogaceniu programu nauczania, tylko przemyśleniu go na nowo. Nie jest to dodatek do zwykłej praktyki dydaktycznej ani nowa metoda nauczania. To coś znacznie więcej: to podejście pedagogiczne prowadzące do ponownego namysłu nad treściami i metodami nauczania zgodnie z logiką „zmiany świata na lepsze”. Z tego punktu widzenia można traktować je nie jako innowację, ale rewolucję.

Źródła

Fiorin I. (ed), *Oltre l'aula. La pedagogia del Service Learning*, Mondadori, Milano, 2016

Italo Fiorin jest dyrektorem Wyższej Szkoły Uczenia się przez Doświadczenie "Educare all'incontro e alla solid arieta" przy rzymskim Uniwersytecie LUMSA.

Archiwum Progettomondo.mla

Giorgios Moutafis, Amnesty International, Lesbos Refugee Rights Action Camp

METODOLOGIE PARTYCYPACYJNE SŁUŻĄCE WZMOCNIENIU POZYCJI MŁODZIEŻY: PODEJŚCIE RÓWIEŚNICZE

Wprowadzenie

Podjęcie partycypacyjne w nauczaniu oferuje strukturę, w ramach której można wymyślić i przeprowadzić zajęcia propagujące wspólny namysł, krytyczną analizę, stawianie dogłębnych pytań i szukanie rozwiązań dla wspólnych problemów. Uczestnicy, jako jednostki twórcze i rozumne, odgrywają w nich aktywną rolę. Metodologie te służą angażowaniu, motywowaniu i inspirowaniu wszystkich osób uczestniczących poprzez zapewnienie im narzędzi do działania bezpośrednio wpływającego z ich przemyśleń i krytycznej analizy podejmowanych problemów.

Podjęcie partycypacyjne stanowi ważną część modelu edukacyjnego „START THE CHANGE!” propagującego wśród młodzieży postawę aktywnego obywatelstwa. W ramach niniejszego podręcznika edukacja rówieśnicza ujmowana jest jako proces, dzięki któremu młodzi ludzie przystępują wraz ze swoimi rówieśnikami do zajęć edukacyjnych, wymiany informacji i doświadczeń, co sprzyja rozwijaniu wiedzy, postaw oraz przekonań. Rówieśnik to osoba o równej z innymi pozycji pod względem wieku, pochodzenia, statusu społecznego i zainteresowań. Rówieśnicy odgrywają kluczową rolę w rozwoju psychospołecznym większości nastolatków. Faktycznie, dzięki nim możliwe jest nawiązywanie relacji interpersonalnych, kształtowanie zachowań społecznych i rozwijanie poczucia przynależności. Z badań wynika, że nastolatki są bardziej skłonne do zmiany swoich zachowań i postaw, jeśli komunikują się z rówieśnikami żyjącymi podobne niepokoje i doświadczającymi podobne presje (Wye SQ, Madden A, Poeder F, McGuckin S, Shying K, 2006). Grupy

rówieśnicze, w jakich obracają się młodzi ludzie, wywierają duży wpływ na ich zachowania, a edukacja rówieśnicza wykorzystuje tego rodzaju oddziaływanie w pozytywny sposób.

Edukację rówieśniczą można prowadzić w małych grupach w bardzo zróżnicowanym otoczeniu – w szkołach, klubach, czy gdziekolwiek gromadzi się młodzież. Wykorzystuje się w niej różnego rodzaju techniki interaktywne, w tym prezentacje w małych grupach, odgrywanie scenek, gry, burzę mózgów, dyskusje w małych grupach, studia przypadków, quizy, itp.

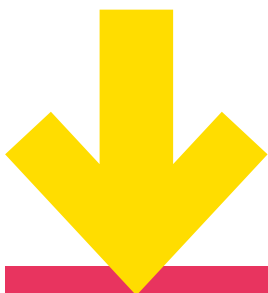
Dlaczego edukacja rówieśnicza jest tak przydatna

- Cechuje ją szeroko zakrojone oddziaływanie – od poziomu społecznego aż po poziom indywidualny.
- Ludzie dokonują zmian, gdy subiektywnie ufają osądowi bliskich i zaufanych rówieśników.
- Rówieśnikom łatwiej jest dzielić się informacjami, zwłaszcza tymi drażliwymi lub objętymi tabu.
- Programy rówieśnicze są skuteczne i zrównoważone.
- To sposób na wzmocnienie pozycji młodych ludzi. Daje im możliwość uczestnictwa w zajęciach, które ich dotyczą. Młodzież zyskuje narzędzie, dzięki któremu może wpływać na to, co się wokół niej dzieje.
- Ułatwia nabywanie nowych umiejętności, praktycznych doświadczeń i świadomości otwierających się przed rówieśnikami możliwości.

CO MOGĄ ZROBIĆ NAUCZYCIELE I EDUKATORZY?

- Odegrać rolę facylitatora w procesie aktywizacji młodzieży: młodzi ludzie mogą kontynuować swoją działalność poza szkołą korzystając z pomocy wychowawcy uczestniczącego w projekcie „START THE CHANGE!” – zawsze można liczyć na czyjeś wsparcie!
- Poprowadzić zajęcia edukacyjne wykorzystujące metodologie partycypacyjne, które sprzyjają aktywizacji młodzieży
- Dać uczniom zainteresowanym jakimś zagadnieniem sposobność do podnoszenia wśród rówieśników świadomości jego znaczenia
- Obróć za punkt wyjścia zainteresowanie młodzieży w rozwiązaniu problemu, którego dotyczy projekt
- Zmotywować uczniów do odegrania aktywnej roli w realizacji projektu
- Stworzyć powiązania między szkołą a środowiskiem lokalnym
- Na koniec poprosić uczniów o to, by wystąpili w szkole z inicjatywą przeprowadzenia dyskusji z udziałem rówieśników, która dotyczyłaby zagadnień podejmowanych w projekcie

Drabina partycypacji to model opracowany przez Rogera A. Harta (1992), w którym wyróżniono osiem szczebli uczestnictwa młodzieży w projektach. **Może ona posłużyć edukatorom i nauczycielom do głębszego przemyślenia natury i celu partycypacji młodych ludzi w prowadzonych przez nich projektach.**

Drabina partycypacji

Model Rogera Harta

WZRATAJĄCY POZIOM PARTYCYPACJI

- 8** Inicjatywa młodzieży, decyzje podejmowane w partnerstwie z dorosłymi
- 7** Inicjatywa i kierownictwo młodzieży
- 6** Inicjatywa dorosłych, wspólnie podejmowane decyzje
- 5** Decyzje podejmowane przez dorosłych w konsultacji i z poinformowaniem młodzieży
- 4** Młodzieży przydzielane są zadania, przy jednoczesnym poinformowaniu jej jak i dlaczego zaangażowana została w projekt

POZIOMY POZORNEJ PARTYCYPACJI

- 3** Uczestnictwo na pokaz – młodzież ma mały lub żaden wpływ na swoje działania
- 2** Dekoracja – młodzież pomaga dorosłym we wdrażanych przez nich inicjatywach
- 1** Manipulacja – dorośli wykorzystują młodzież do uzyskania wsparcia w swoich projektach i udają, że są one inspirowane przez młodych ludzi

Wskazówki warte zapamiętania

1. W dobrej edukacji rówieśniczej chodzi o wspólną pracę młodzieży i dorosłych w celu zrealizowania celów projektu. Dla ostatecznego jego sukcesu kluczowe jest nawiązanie skutecznego i opartego na wzajemnym szacunku partnerstwa, w którym każda ze stron ma możliwość zgłaszania propozycji i podejmowania decyzji, a wkład wniesiony przez poszczególne osoby jest dostrzeżony i doceniony.

„Rozpocznijmy zmianę!” – jak to zrobić?

- okazać młodzieży szacunek i uwierzyć, że może ona wnieść istotny wkład w realizację projektu;
- zachęcać młodych ludzi do zaangażowania się w projekt;
- dostrzec, że zarówno młodzież, jak i dorośli mają umiejętności, zalety i doświadczenie mogące przyczynić się do przeprowadzenia projektu, oraz zgodzić się na to, by młodzi mieli ludzie taki sam udział w podejmowaniu decyzji;
- przyklaskiwać, zachęcać i chwalić wkład wnoszony zarówno przez młodzież, jak i przez dorosłych;
- ustalić jasne cele partnerstwa, by wszyscy uczestnicy projektu mieli jasność odnośnie do swoich ról i obowiązków;
- starać się jak najbardziej włączać młodzież w proces podejmowania decyzji;
- zapewnić uczestnikom zajęcia rozwijające ich potencjał oraz szkolenia – szczególnie z zakresu komunikacji międzyludzkiej, przywództwa, asertywności, umiejętności współpracy, pracy z młodzieżą lub dorosłymi, prowadzenia rozmów i wywiadów, itp. – tak, wszyscy byli dobrze przygotowani do wykonywania swoich zadań;
- mieć na uwadze wspólny cel, bo to może pomóc w rozwiązywaniu konfliktów wynikłych z różnych stylów komunikowania się;
- informować młodzież o planach i spotkaniach, które ich dotyczą;
- przygotować miejsce, w którym podczas trwania projektu lub już po jego zakończeniu uczestnicy mogliby się spotykać i wykorzystywać nabyte przez siebie umiejętności.

2. Wcześniejsze zbadanie potrzeby młodzieży odnośnie kwestii migracji i Celów Zrównoważonego Rozwoju pozwoli zadbać o to, żeby przygotowywana edukacja rówieśnicza była zrozumiała.

„Rozpocznijmy zmianę!” – jak to zrobić?

- *Kwestionariusze* z 6-10 pytaniami. Postarać się ograniczyć liczbę pytań otwartych, gdyż istnieje tendencja do ich pomijania.

- „Przeszpiegi” wśród uczniów też są pewnym wyjściem. Samo wysłuchanie młodych ludzi i przyjazna z nimi rozmowa pozwala czasami uzyskać szczerze odpowiedzi i opinie na tematy, o których chcieliby coś od siebie powiedzieć.
- *Zogniskowane wywiady grupowe* dają okazję do przedyskutowania wielu różnych zagadnień z różnymi grupami. Młodzi ludzie mogą czuć się pewniej i bezpieczniej, kiedy omawiają poszczególne kwestie w grupie swoich rówieśników. Metoda ta pozwala uzyskać szerokie spektrum opinii, przemyśleń i sugestii.

3. Wytłumaczenie korzyści i możliwości, jakie niesie ze sobą uczestnictwo w projekcie, potrafi zmotywować rówieśników. Z kolei wytworzenie przyjaznej atmosfery i skorych do pomocy relacji pomiędzy wszystkimi uczestnikami pozwala młodzieży poczuć się swobodnie w grupie.

„Rozpocznijmy zmianę!” – jak to zrobić?

- Nagłośnienie swoich zamiarów zwiększa szanse na zyskanie zainteresowania jak największej liczby młodych ludzi – można do tego wykorzystać plakaty lub stronę internetową szkoły, czy też poinformować o swoich planach podczas lekcji.
- Starać się działać nie jak zwykły nauczyciel, tylko jak przyjaciel mający z uczniami relacje utrzymane na równej stopie. Wszyscy zainteresowani i chętni do uczestnictwa w realizacji projektu powinni otrzymać taką możliwość.

4. Młodzież powinna mieć zapewnione szkolenia, jeśli do realizacji potrzebne jest nabycie przez nią nowych umiejętności. Każde szkolenie realizowane w ramach edukacji rówieśniczej powinno obejmować następujące zagadnienia:

- *Status i potrzeby grupy docelowej* (pochodzenie, sytuacja społeczna, wykształcenie, itp.);
- *Rozwój umiejętności komunikacyjnych i nauka przygotowywania prezentacji* (ważne jest, by młodzież była w stanie odnosić się do kwestii w rodzaju migracji lub Celów Zrównoważonego Rozwoju z pewną znajomością tematu, a zarazem w sposób zrozumiały dla rówieśników);
- *Modele i metody edukowania i informowania członków grup docelowych, które młodzież wykorzysta po odbyciu szkolenia;*
- *Komunikacja wewnętrzna i tworzenie zespołu.* Można do tego wykorzystać grupę na facebooku lub same tylko maile, rozmowy na skype czy spotkania, itp.

- *Budowanie wiary w siebie* (trzeba być wystarczająco pewnym siebie, by swobodnie omawiać te zagadnienia, a na dodatek przygotowanym na ewentualne sytuacje kryzysowe, które mogą zaistnieć w trakcie warsztatów lub prezentacji);
- *Ocena* (należy sprawdzić, czy młodzież czuje się na tyle mocna i pewna siebie, by rozpowszechniać wśród rówieśników wiedzę o poruszanych zagadnieniach, a także po to, by wprowadzić w przyszłych szkoleniach modyfikacje oparte na rekomendacjach uczestników obecnych zajęć).

„Rozpocznijmy zmianę!” – jak to zrobić?

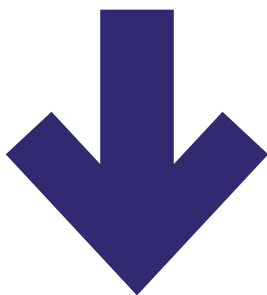
- Pobudzić uczniów do aktywności podczas zajęć w klasie i zmotywować ich do przeprowadzenia kilku sesji;
- Pozostawać w kontakcie z osobami odpowiedzialnymi za wdrażanie projektu „Rozpocznijmy zmianę!”, gdyż zaangażowanie młodzieży powinno wykraczać poza salę lekcyjną.

5. Ocena powinna być systematyczna i periodyczna.

„Rozpocznijmy zmianę!” – jak to zrobić?

- Wciągnąć uczniów w konkretne sesje ewaluacyjne (refleksja indywidualna i grupowa, spotkania, internetowy dziennik pisany przez uczniów po każdym zajęciu, sondaż po każdym zajęciu, wypełnianie kwestionariusza przed zajęciami, poproszenie uczestników o napisanie listu poświęconego ich doświadczeniom);
- Pamiętać, że uczniowie mają możliwość kontynuowania swojej działalności poza szkołą z przedstawicielem zespołu wdrażającego projekt „Rozpocznijmy zmianę!”.

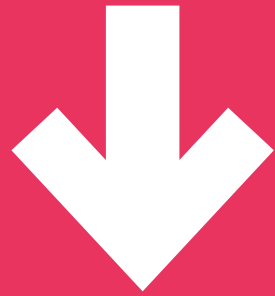

ZOBACZ TAKŻE...

- **Poradnik dla facylitatorów i facylitatorek.** Przewodnik po strategiach aktywnego uczestnictwa w edukacji praw człowieka:
https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/06/E4HD_poradnik-dla-facylitatorow-ek.pdf.pdf
- **Wprowadzenie do edukacji praw człowieka i metod pracy z grupą** w „Wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi”:
<https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/07/Wszyscy-ludzie-rodza-sie-wolni-i-rowni-pakiet-materialow-edukacji-praw-czlowieka.pdf>
- **Przykłady działań na rzecz zmian w środowisku szkolnym i lokalnym. Dobre praktyki w pracy z młodzieżą.**
https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/06/podajmowanie_dzialan-1.pdf
- **Podejmowanie działań na rzecz zmian w środowisku lokalnym. Materiały do pracy z grupą.**
https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/06/podejmowanie_dzialan_na_rzecz_zmian_w_srodowisku_loklanym.pdf
- **Szkoła demokracji. Praktyczny poradnik o współdecydowaniu w szkole.**
https://samorzad.ceo.org.pl/sites/samorzad.ceo.org.pl/files/szkola_demokracji_praktyczny_poradnik_o_wspoldecowaniue_w_szkole.pdf

CZĘŚĆ 2

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU A MIGRACJE

1.1 Co to jest Agenda 2030?

Agendę na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 przyjęły w 2015 roku 193 państwa członkowskie ONZ, ustalając tym samym 17 celów zrównoważonego rozwoju i 169 zadań, których spełnienie stanowić ma platformę dla rozwoju globalnego. Siłą Agendy 2030 jest jej uniwersalność, kompleksowość i wizja zmiany naszego globalnego otoczenia. Stanowi ona zachętę do podejmowania działań niezbędnych do budowy bardziej zrównoważonego świata. Celem Agendy na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030 jest zmobilizowanie do podejmowania w trakcie najbliższej dekady działań prowadzących do wyeliminowania ubóstwa i głodu, ochrony planety oraz zapewnienia, by wszyscy ludzie mogli żyć w pokoju i dobrobycie. Cele Zrównoważonego Rozwoju sformułowano w duchu partnerstwa i pragmatyzmu, by poprawić jakość życia w sposób zrównoważony – dla naszych dzieci i przyszłych pokoleń.

Agenda 2030 zakłada:

1. *Uniwersalność*: Agenda jest powszechna w swoim zakresie i nakłada zobowiązania na wszystkie państwa. Daje się stosować na całym świecie – przez rządy, przedsiębiorstwa i społeczeństwo obywatelskie – we wszystkich kontekstach i w każdej chwili. Wzywa wszystkie kraje, czy to biedne, bogate, czy też o średniej zamożności, do podjęcia działań na rzecz upowszechniania dobrobytu i ochrony naszej planety.
2. *Niepomijanie nikogo*: Agenda w zamierzeniu ma przynieść korzyść wszystkim ludziom bez pomijania kogokolwiek, docierając do wszystkich, którzy są w potrzebie i cierpią niedostatek.
3. *Wzajemne powiązanie i niepodzielność*: Agenda opiera się na zasadzie wzajemnego powiązania i niepodzielności 17 Celów Zrównoważonego

Rozwoju. Często powodzenie w realizacji jednego celu wiązać się będzie z rozwiązywaniem problemów zazwyczaj kojarzonych z innymi dziedzinami uwzględnionymi w Agendzie. Kluczowe jest, by wszystkie zagadnienia ujmować w ich całościowym wymiarze.

4. *Wielostronne partnerstwo*: chcąc wesprzeć realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju we wszystkich państwach, Agenda postuluje tworzenie wielostronnych partnerstw na rzecz dzielenia się wiedzą, kompetencjami, technologiami i zasobami finansowymi.

→ **Cel 1: Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie.** Udzielenie ludziom we wszystkich regionach świata pomocy, której potrzebują do wydobycia się z ubóstwa we wszelkich jego postaciach to istota zrównoważonego rozwoju. Wprawdzie od 2000 roku udało się obniżyć o połowę wartość globalnego wskaźnika ekstremalnego ubóstwa, nadal potrzebne są zintensyfikowane wysiłki prowadzące do zwiększenia wynagrodzeń, złagodzenia cierpień i podniesienia potencjału osób wciąż żyjących w biedzie, zwłaszcza w Afryce Subsaharyjskiej. Należy rozszerzyć zakres systemów ochrony społecznej i ograniczyć ryzyka w krajach często padających ofiarą kataklizmów, które zwykle zaliczają się do najuboższych państw świata.

.....

→ **Cel 2: Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe, wprowadzić lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo.** Głodu nie da się zwalczyć wyłącznie poprzez zwiększenie produkcji żywności. Dobrze funkcjonujący rynek, zwiększone dochody gospodarstw małych rolników, równy dostęp do technologii i ziemi uprawnej oraz dodatkowe inwestycje – wszystko to odgrywa ważną rolę w budowaniu zdrowego i produktywnego sektora rolnego, który zapewni bezpieczeństwo żywnościowe.

.....

→ **Cel 3: Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt.** Przez ostatnich 15 lat poziom zdrowia reprodukcyjnego, macierzyńskiego i dziecięcego znacznie się podniósł. Częstość występowania chorób zakaźnych zmalała, podobnie jak liczba przedwczesnych zgonów, zaś jakość opieki zdrowotnej podniosła się, jednak aby zrealizować cele zapisane w Agendzie 2030, zakres działań w tych obszarach powinien zostać rozszerzony, szczególnie w regionach najciężiej dotkniętych przez choroby.

.....

→ **Cel 4: Zapewnić wszystkim wysokiej jakości edukację oraz promować uczenie się przez całe życie.**

Pomimo znaczącego postępu w dostępności edukacji, miliony dzieci wciąż nie uczęszczają do szkoły, zwłaszcza tam, gdzie system edukacyjny zmaga się z problemem gwałtownego przyrostu naturalnego. Nawet w regionach, w których szkoły przyjmują coraz więcej dzieci, wielu uczniów nie jest w stanie nabyć podstawowych umiejętności. Dostępność edukacji wysokiej jakości ograniczana jest przez brak odpowiednio wyszkolonych nauczycieli oraz adekwatnej infrastruktury edukacyjnej. Zrealizowanie tego celu wymagać będzie wzmocnionych wysiłków – szczególnie w Afryce Subsaharyjskiej i Azji Południowej – które powinny być nakierowane na najuboższe grupy społeczne,

zwłaszcza osoby z niepełnosprawnościami, ludy tubylcze, uchodźców i ubogą ludność wiejską.

→ **Cel 5: Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt.**

Nierówność płci jest zjawiskiem wciąż utrzymującym się na całym świecie, pozbawiając kobiety i dziewczęta możliwości korzystania z praw podstawowych. Wprowadzenie równości płci i wzmocnienie pozycji kobiet i dziewcząt wymagać będzie bardziej zdecydowanych działań, w tym stworzenia właściwych ram prawnych, aby wyeliminować głęboko zakorzenioną dyskryminację na tle płciowym, która często bierze się z postaw patriarchalnych i związanych z nimi norm społecznych.

→ **Cel 6: Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi.**

Niezagrożony dostęp do zasobów wodnych jest kluczowy dla zdrowia ludzi, zrównoważonego środowiska i dobrej koniunktury. Obecnie ponad 2 miliardy osób zagrożonych jest stresem wodnym, który tylko będzie się nasilał wskutek przyrostu naturalnego i zmian klimatu. Zapewnienie powszechnego dostępu do wody pitnej, czy odpowiednich warunków sanitarnych i higienicznych jest kluczowe dla osiągnięcia dalszych postępów w zakresie zdrowia, edukacji i eliminowania ubóstwa.

→ **Cel 7: Zapewnić wszystkim dostęp do źródeł stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie.**

Realizacja tego celu wymaga poszerzenia dostępu do energii elektrycznej i czystych paliw oraz technologii kuchennych, jak również wprowadzenia wydajniejszych metod korzystania z energii oraz zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii. Niezbędne do tego jest zwiększenie nakładów finansowych, wdrożenie śmiałych rozwiązań politycznych, jak również gotowość do stosowania nowych technologii na skalę o wiele bardziej ambitną, niż obecnie.

→ **Cel 8: Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi.**

Realizacja tego celu pozwoli zwiększyć nakłady na szkolnictwo, służbę zdrowia, konsumpcję indywidualną, transport, czy dostęp do wody i infrastruktury energetycznej. Rozwój gospodarczy może polepszyć sytuację na rynku pracy, choć nie zawsze jest on zrównoważony w krajach nadmiernie

eksploatujących pozostające w ich dyspozycji zasoby naturalne, przez co skutki degradacji środowiska przerzucane są na przyszłe pokolenia.

→ **Cel 9: Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność.** Czynniki te mogą pomóc poszczególnym krajom zwalczać ubóstwo poprzez tworzenie nowych miejsc pracy, pobudzanie rozwoju gospodarczego, czy zachęcanie do budowania lub ulepszania obiektów kluczowych dla funkcjonowania świata biznesu i społeczeństwa.

→ **Cel 10: Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami.** Nierówności w dochodach zmniejszyły się w wielu krajach, które doświadczyły zrównoważonego wzrostu gospodarczego, natomiast zwiększyły się tam, gdzie takiej tendencji nie odnotowano. Wciąż należy udzielać krajom rozwijającym się większego udziału w zachodzącym na szczeblu międzynarodowym procesie podejmowania decyzji gospodarczych i finansowych. Choć przekazy pieniężne dokonywane przez pracowników migrujących bywają ostatnią deską ratunku dla ich pozostałych w kraju ojczystym rodzin i sąsiadów, to wysokie koszty transferów finansowych nadal ograniczają płynące z nich korzyści.

→ **Cel 11: Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu.** Nigdy wcześniej miasta nie rozwijały się szybciej. Ich mieszkańcy przewyższyli liczebnie populację ludności wiejskiej i w 2015 roku niemal 4 miliardy ludzi – 54% ogółu populacji ludzkiej – mieszkała w miastach. Prognozuje się, że do roku 2030 liczba ta wzrośnie do 5 miliardów. Gwałtowna urbanizacja niesie ze sobą olbrzymie wyzwania, w tym takie problemy, jak rosnąca grupa mieszkańców slumsów, nasilające się zanieczyszczenie powietrza, niewystarczający dostęp do usług i infrastruktury, czy też niekontrolowany rozwój miast – wszystko to powoduje, że te ostatnie stają się coraz bardziej podatne na kataklizmy.

→ **Cel 12: Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji.** Zrównoważona produkcja wykorzystuje mniejsze zasoby przy takim samym efekcie ekonomicznym, a zrównoważona konsumpcja ogranicza potrzebę nadmiernej eksploatacji zasobów. Jednak przez pierwszą dekadę XXI wieku wartość wskaźnika śladu materiałowego, który odzwierciedla ilość surowców wydobytych w celu zaspokojenia popytu konsumpcyjnego, wzrastała w skali globalnej, podobnie jak ilość materiałów wykorzystanych w procesach produkcyjnych.

→ **Cel 13: Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianie klimatu i jego skutkom.** W 2016 roku globalna temperatura nadal rosła, ustanawiając nowy rekord w wysokości 1,1°C powyżej wartości odnotowanej w epoce przedindustrialnej. Całkowita powierzchnia lodu morskiego na Ziemi spadła w 2016 roku do 4,14 milionów km², co jest drugim od końca wynikiem w historii pomiarów. Stężenie dwutlenku węgla w atmosferze wyniosło 400 cząsteczek na milion. Na dużej części globu dominowały warunki suszy, do czego przyczynił się prąd El Niño. Oprócz podniesienia się poziomu wód morskich i wzrostu temperatury globalnej także inne ekstremalne zjawiska pogodowe pojawiają się coraz częściej i naturalnie występujące habitaty – np. rafy koralowe – zaczynają zanikać. Zmiany te oddziałują wszędzie na ludzi, choć najbardziej szkodzą one najbiedniejszym i członkom grup najsłabszych społecznie.

.....

→ **Cel 14: Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony.** Oceany pokrywają niemal trzy czwarte powierzchni naszej planety, stanowiąc największy ekosystem na Ziemi. Utrzymanie i dobrobyt dużych populacji nadbrzeżnych zależy wprost od nich. Oceany dostarczają również bezcenne usługi ekosystemowe: wytwarzają połowę tlenu, którym odychamy, stanowią rezerwar zasobów morskich i funkcjonują jako regulator klimatu. Zakwaszenie i zanieczyszczenie wód oraz nadmierne połowy zagrażają postępowi w ochronie oceanów. Najbardziej zagrożone są małe wyspy wchodzące w skład państw rozwijających się.

.....

→ **Cel 15: Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczanie pustynnienia, powstrzymywanie i odwracanie proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej.** Chronione oraz przywracane ekosystemy przyczyniają się do łagodzenia skutków zmiany klimatu, działalności człowieka i coraz częstszych klęsk żywiołowych. Ponadto zdrowe ekosystemy są źródłem licznych korzyści: czystego powietrza, wody, pożywienia, surowców, leków, itd. Co więcej, od 1998 do 2013 roku z grubsza jedna piąta powierzchni lądów pokrytych roślinnością stale zmniejszała swoją produktywność. Degradacja gleby stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa i rozwoju wszystkich państw świata.

.....

→ **Cel 16: Promować sprawiedliwe, pokojowe i inkluzywne społeczeństwa.** W ostatnich latach narastała częstość konfliktów zbrojnych, w tym tych najbardziej intensywnych, czego skutkiem była zwiększona liczba ofiar wśród

ludności cywilnej, a miliony osób zmuszone były do opuszczenia swoich domów. Z danych wynika, że przemoc jest silniejsza w państwach o dużych nierównościach w dochodach społeczeństwa. Biedniejsze kraje i regiony stają się źródłem ofiar handlu ludźmi i wykazują większą podatność na korupcję. Reakcją na te zjawiska jest opracowywanie nowych rozwiązań prawnych i instytucjonalnych – np. dostęp do informacji i promowanie praw człowieka – jednak nie zawsze są one skutecznie wdrażane w życie.

.....

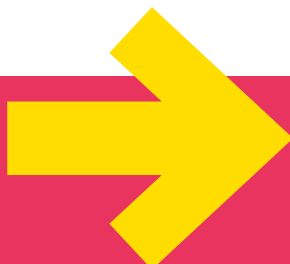
➔ **Cel 17: Ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju.**

Realizacja celów zapisanych w Agendzie wymagać będzie wdrożenia spójnych rozwiązań politycznych oraz zapewnienia na wszystkich szczeblach i przez wszystkie strony odpowiednich warunków dla działań promujących zrównoważony rozwój, jak też wzmocnienia Globalnego Partnerstwa na rzecz Zrównoważonego Rozwoju.

ZACZNIJMY

Podziel klasę na grupy i każdej z nich rozdaj kartkę z innym celem zrównoważonego rozwoju wraz z jego opisem. Grupy nie powinny wiedzieć, jakie cele dostali inni. Zadaniem młodzieży jest przygotowanie bezsłownej prezentacji wylosowanego celu (to może być pantomima, rysunek lub scenka) – tak jak w grze kalambury. Reszta grup stara się zgadnąć, o jaki cel chodzi i go nazwać. Każda grupa, która pierwsza odgadnie, jaki cel przedstawiała inna grupa otrzymuje jeden punkt. Każdy odgadnięty cel zapisany jest na tablicy. Gdy wszystkie cele zostaną odgadnięte i zapisane możesz przeprowadzić krótką dyskusję na ich temat:

Czy obecność tych właśnie celów w Agendzie 2030 kogoś zaskoczyła?

Jakie tych celów są szczególnie ważne do realizacji w waszej miejscowości? Dlaczego?

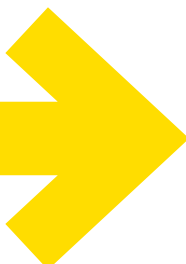
WPROWADŹMY ZMIANĘ

Wybierz wraz z młodzieżą 1-3 cele zrównoważonego rozwoju, które są szczególnie ważne w waszej miejscowości. Podzielcie się na kilka mniejszych grup a każdej grupie daj dużą kartkę papieru (np. flipchart). Kartka powinna być przedzielona na pół.

Zadanie grupy jest narysowanie i opisanie po lewej stronie kartki lokalnej „mapy marzeń”. Lokalna „mapa marzeń” to obraz takiej rzeczywistości, w której wybrane cele zrównoważonego rozwoju są w pełni zrealizowane.

- Jak będzie wyglądała taka rzeczywistość?
- Co się zmieni?
- Co będzie w niej innego niż jest teraz?

Po narysowaniu „mapy marzeń” powiedz każdej grupie, że teraz jej zadaniem jest napisanie po prawej stronie kartki co najmniej 12 sposobów na działania sprawiające, że obraz ten staje się rzeczywistością. Pomysły należy wymyślać metodą burzy mózgów, czyli bez oceniania i szczegółowych analiz. Motywuj młodzież do wymyślenia dużej ilości pomysłów i nie cenzurowania swojej wyobraźni. Często najbardziej innowacyjne i ciekawe rozwiązania pojawiają się dopiero, gdy wymienimy pomysły konwencjonalne. Gdy wszystkie grupy skończą, zawieście mapy marzeń i obejrzyjcie je. Odczytajcie pomysły na działania i wspólnie wybierzcie kilka działań, które są dla was najbardziej realistyczne i w zasięgu możliwości.

Con nuestro
lucha los
Caminaremos
Y nadie
Con los ob

Child
dren
the sh
down

canto, con nuestra
niños triunfarán
os a la unidad
nos detendrá;

campesinos
también
te h

PRODUCCIÓN
CONSUMO
RESPONSABLES

OBJETIVOS
DE DESARROLLO
SOSTENIBLE

U TRA
FUERZO
LUCHA SERA
CA DE

os
h

4 EDUCACIÓN
DE CALIDAD

13 ACCIÓN
POR EL CLIMA

11 CIUDADES Y
COMUNIDADES
SOSTENIBLES

5 IGUALDAD
DE GÉNERO

16 PAZ, JUSTICIA
E INSTITUCIONES
SÓLIDAS

9 INDUSTRIA,
INNOVACIÓN
E INFRAESTRUCTURA

AGUA LIMPIA Y SANEAMIENTO

AGUA LIMPIA Y SANEAMIENTO
PRODUCCIÓN Y CONSUMO RESPONSABLES
ACCIÓN POR EL CLIMA
VIDA BUENA
VIDA DE ECOSISTEMAS
TECNOLOGÍA

1.2 Migracje a Cele Zrównoważonego Rozwoju

DEFINICJE	
Uchodźca/ uchodźczyni (22,5 miliona osób)	<p>Ktoś, kto został zmuszony do opuszczenia kraju swojego pochodzenia z powodu prześladowania, wojny lub przemocy.</p> <p>Uchodźca żywi mającą realne podstawy obawę przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, wyznania, narodowości, poglądów politycznych lub bycia członkiem określonej grupy społecznej. Najprawdopodobniej nie może wrócić do domu lub boi się to uczynić. Główne przyczyny uchodźstwa to wojna i przemoc na tle etnicznym, plemiennym lub religijnym.</p> <p>86% uchodźców przebywa w krajach o niskich lub średnich dochodach (2,9 mln w Turcji, 1,4 mln w Pakistanie, 58 tys. w Australii). Przesiedlenie: sposób na ochronę tych uchodźców, którzy są najbardziej narażeni na krzywdę – np. ofiary tortur lub kobiety, którym grozi wykorzystanie seksualne. UNHCR określi, czy dana osoba spełnia „kryteria wrażliwości” i natychmiast wymaga ochrony w innym państwie, a przez to powinna być tam przeniesiona.</p>
Osoba ubiegająca się o azyl (2,8 miliona osób)	<p>Osoba, która opuściła kraj swojego pochodzenia w poszukiwaniu pomocy i ochrony międzynarodowej, ale której wniosek o objęcie ochroną międzynarodową nie został jeszcze rozpatrzony. Każda osoba ubiegająca się o azyl musi udowodnić, że żywiona przez nią obawa przed prześladowaniami w kraju pochodzenia jest ma realne podstawy.</p>

DEFINICJE

Osoby wewnętrznie przesiedlone (40,3 miliona osób)	Osoby, które zostały zmuszone do opuszczenia swoich domów z powodu wojny lub klęsk żywiołowych, choć nigdy nie przekroczyły żadnej granicy międzypaństwowej. Jednostki te poszukują bezpieczeństwa gdziekolwiek mogą je znaleźć – w pobliskich miastach, szkołach, osadach, obozach, a nawet lasach lub polach.
Migrant/ migrantka (ze względów ekonomicznych) (220 milionów osób)	Osoba, która przenosi się z jednego państwa do drugiego, by tam zamieszkać i, ogólnie mówiąc, znaleźć zatrudnienie na stałe lub tymczasowo. Migranci i migrantki mogą się przenosić, by podjąć pracę lub dołączyć do rodziny. Wielu migrantów i migrantek przenosi się z kilku przyczyn na raz.

Migracje to zjawisko naturalne, a w naszym wewnętrznie powiązanym świecie są jednym z wyznaczników naszych czasów. W 2015 roku na całym świecie liczba migrantów sięgnęła 244 milionów*, co stanowiło ok. 3,3% ogółu populacji globalnej. Uwarunkowania, które są przyczyną migracji – dobrowolnej lub wymuszonej, stałej lub tymczasowej, i którą podtrzymuje sam proces, gdy tylko się zaczął – nazywamy czynnikami sprzyjającymi migracji.

Migracje w każdym kraju istotnie oddziałują na wszystkie aspekty rozwoju gospodarczego i społecznego, a jako takie stanowią kluczowy czynnik w realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju. Zachętą do ich podejmowania mogą być odmienne możliwości i inny stopień rozwoju w kraju pochodzenia. Zarazem jednak mogą sprzyjać rozwojowi gospodarczemu i zwiększonym inwestycjom w krajach pochodzenia, zapełniać luki na rynku pracy w krajach docelowych, oraz mieć pozytywny oddziaływanie w krajach tranzytowych. To wpływowe narzędzie, które może pomóc w zwalczaniu ubóstwa – nie tylko samych migrantów, ale także ich rodzin i środowiska, z jakiego się wywodzą.

* Szacuje się, że ok. 90% z nich migrowało z przyczyn ekonomicznych, społecznych, politycznych lub środowiskowych, a tylko 10% z nich było uchodźcami uciekającymi przed przemocą, prześladowaniami, naruszeniami praw człowieka i/lub konfliktami zbrojnymi. Zob. J. Woetzel, A. Madgavkar, K. Rifai, F. Mattern, J. Bughin, J. Manyika, T. Elmasry, A. Di Lodovico, A. Hasyagar, Global migration's impact and opportunity (Londyn: McKinsey Global Institute, listopad 2016).

Agenda 2030 wprost odnosi się do migracji i dostrzega wartość gospodarczą tkwiącą w migrantach: pracownicy migrujący wzmiankowani są w Celu 8 o wzroście gospodarczym i godnej pracy, kwestie związane z handlem ludźmi poruszone są w Celu 16 o pokojowych społeczeństwach, w Celu 10 znajduje się wezwanie do zmniejszenia kosztów przekazów pieniężnych, zaś w Celu 17 status migrantów przywołany jest jako czynnik sprzyjający dezagregacji danych podczas przeglądów i monitorowania. Ponadto Cel 10.7 mówi się o tym, by ułatwiać „bezpieczną, regularną i odpowiedzialną migrację” oraz implementację „dobrze zarządzanych polityk migracyjnych”.

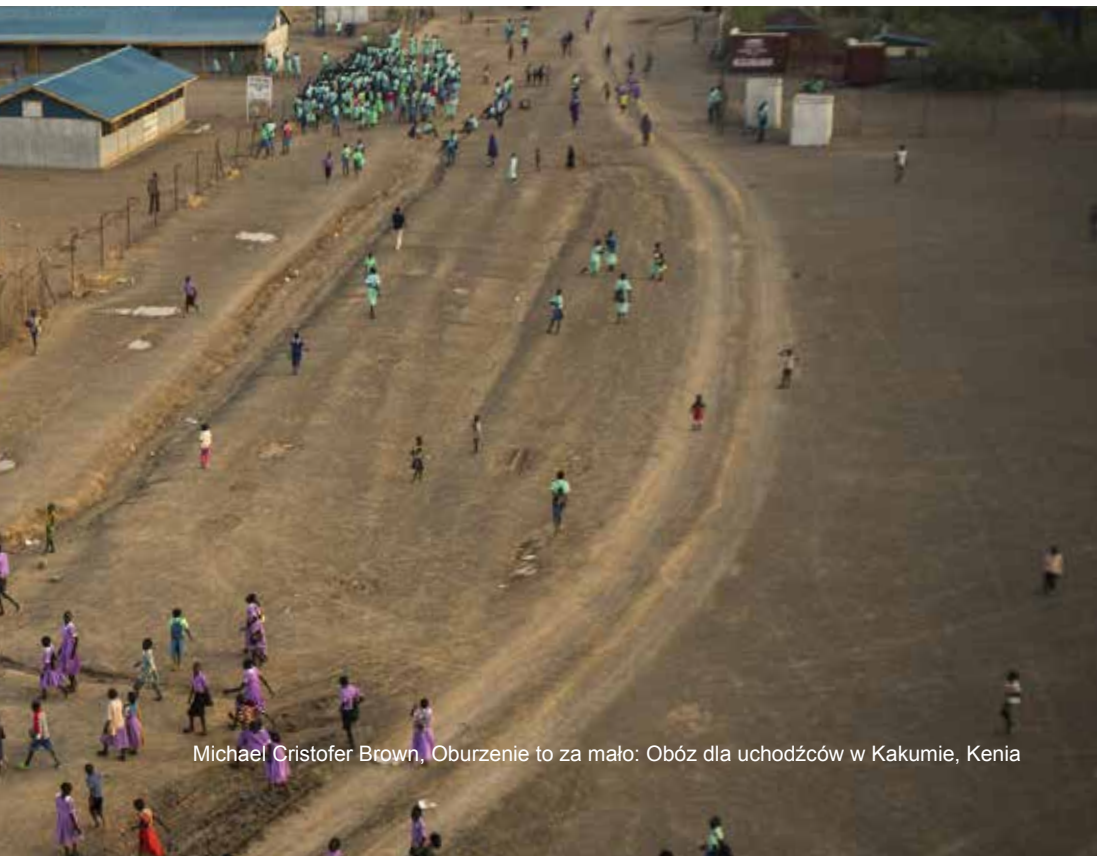
Choć migracje i przekazy pieniężne są przedmiotem kilku Celów, odnoszą się one również do paru innych obszarów.

Na świecie są 193 państwa i 22 milionów uchodźców. Ponad połowa z tych osób – prawie 12 milionów – znajduje się w zaledwie dziesięciu krajach. Sytuacja ta jest ze swej natury nie zrównoważona. Kraje goszczące tak dużą grupę uchodźców nie są w stanie ich utrzymać. Wielu uchodźców żyje w skrajnej nędzy, bez dostępu do podstawowych usług i nadziei na przyszłość. Nie dziwne więc, że tylu z nich desperacko pragnie przenieść się gdzieś indziej, a część gotowa jest wyruszyć w ryzykowną podróż, która ma przynieść im lepsze życie. Jeśli wszystkie państwa, lub ich większość, zaczęłyby działać w duchu sprawiedliwego podziału odpowiedzialności za goszczenie uchodźców, to nigdzie nie

wystąpiłby problem nadmiernego zatłoczenia. „Sprawiedliwy podział” można oprzeć kryteriach racjonalnych w rodzaju bogactwa narodowego, wielkości populacji i poziomu bezrobocia.

Michael Cristofer Brown, Oburzenie to za mało: Obóz dla uchodźców w Kakumie, Kenia

ZACZNIJMY

Zrób z klasą przegląd sytuacji XX i XXI, w których Polki i Polacy migrowali po świecie. Te sytuacje mogą dotyczyć różnych typów migracji (np. uchodźstwo, migracja ekonomiczna) i różnych wydarzeń historycznych (np. powstania, wybuch wojny, wydarzenia marcowe i antysemityzm w roku 1968, stan wojenny, wstąpienie do Unii Europejskiej i otwarcie granic UE dla polskich pracowników). Możecie też poszukać znanych Polek i Polaków z doświadczeniem migracyjnym i wypisać, jakie były różne przyczyny ich emigracji z kraju. Po wypisaniu przyczyn zróbcie listę potrzeb, jakie mogli mieć polscy migranci i migrantki:

Czego mogli potrzebować w nowym kraju, aby się zaadaptować?

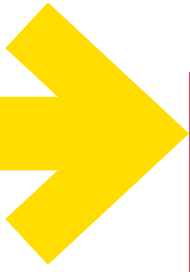
Czego potrzebowali od państwa do którego przyjechali?

Czego potrzebowali od społeczeństwa przyjmującego?

Przyczyny migracji oraz potrzeby osób migrujących możesz przedstawić na tablicy za pomocą rysunku drzewa, gdzie przyczyny będziesz wypisywać jako korzenie, typ migracji (ekonomiczna/ uchodźstwo) będzie rozgałęziającym się pniem a potrzeby migrantów i migrantek będą gałęziami drzewa.

Zwróć uwagę na to, że dla wielu migrantek i migrantów ważną potrzebą w kraju przyjmującym jest zachowanie swojej tożsamości kulturowej, możliwość rozmawiania w języku pochodzenia oraz kultywowania tradycji – możesz pokazać to nawiązując do historii polskiego uchodźstwa i funkcjonowania polonii za granicami Polski. Podsumuj dyskusję stwierdzeniem, że migracje są zjawiskiem towarzyszącym ludziom w różnych momentach historii, ale potrzeby osób migrujących są podobne niezależnie od religii, kraju pochodzenia i kultury. Możesz także pokazać główne przyczyny i kierunki migracji wspólnie robiąc analogię do doświadczeń z historii Polski.

* Pomocne źródło: Polacy też byli uchodźcami <http://uchodzcy.info/infos/polacy-tez-byli-uchodzcam/>

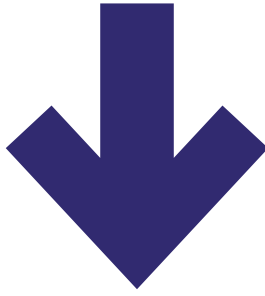
WPROWADŹMY ZMIANĘ

Podziel klasę na małe grupki i poproś o zastanowienie się nad pozytywnymi aspektami migracji. Ich zadaniem będzie wyszukanie pozytywnych doświadczeń i osiągnięć osób z doświadczeniem migracyjnym. Mogą to być historie życia migrantów i migrantek, ich wspomnienia, doświadczenia instytucji zraszających migrantów i migrantki w waszej okolicy. Na lekcji podzielcie się wynikami swoich poszukiwań. Pamiętaj, że młodzież ma odegrać główną rolę w tym przedsięwzięciu – oddaj jej głos!

Andrew Stanbridge, Amnesty International, Kryzys ludności Rohingja, Bangladesz, 2016

ZOBACZ TAKŻE...

proponowana literatura:

- **Rozwój? Nie szkodzi. Dobre życie dla wszystkich według Celów Zrównoważonego Rozwoju.** Broszura wydana przez Polską Zieloną sieć, opisująca i w ciekawy sposób ilustrująca Cele Zrównoważonego Rozwoju. http://globalnepoludnie.pl/IMG/pdf/Dobre_z_ycie_dla_wszystkich_wedlug_Celo_w_Zro_wnowaz_onego_Rozwoju.pdf
- **Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030.** Tekst rezolucji przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 25 września 2015 r. http://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultstronaopisowa/5989/1/1/agenda_2030_pl_2.pdf
- **Mapy i dane statystyczne imigrantów i służb migracyjnych Polski.** Rządowa strona w atrakcyjny, graficzny i interaktywny sposób pokazująca liczbę migrantów i migrantek w Polsce w podziale m.in. na województwa, wiek, płeć, kraje pochodzenia oraz dokumenty pobytowe. <https://migracje.gov.pl>
- **Społeczno-polityczny kontekst współczesnych migracji** w „Wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi. Pakiet materiałów edukacji praw człowieka”. Rozdział w publikacji Amnesty International przystępnie opisujący współczesne zjawiska migracyjne oraz zawierający scenariusze do pracy z młodzieżą w tym temacie. <https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/07/Wszyscy-ludzie-rodza-sie-wolni-i-rowni-pakietmaterialow-edukacji-praw-czlowieka.pdf>

proponowane scenariusze:

- **Świat jako 100%**
Ćwiczenie przygotowane przez Instytut Globalnej Odpowiedzialności pokazujące globalne nierówności i dysproporcje zasobów, które mogą być przyczyną migracji ludzi pomiędzy kontynentami. Można je wprowadzić np. na geografii, wos, historii i matematyce. Całość trwa 45-60 minut,

wymaga ruchu, przygotowania rekwizytów i sprawdzenia źródła danych.
http://igo.org.pl/wp-content/uploads/2016/11/Swiat_jako_100_procent.pdf

- **Ważne pojęcia**

Ćwiczenie z pakietu Amnesty International „Wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi” pozwalające poznać podstawowe pojęcia związane z migracjami z uwzględnieniem perspektywy prawnoczułowieczej. Można je wprowadzić np. na WOS, geografii, historii. Całość trwa 45 min.

<https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/07/Wszyscy-ludzierodza-sie-wolni-i-rowni-pakiet-materialow-edukacji-praw-czlowieka.pdf>

- **Dlaczego ludzie się przemieszczają?**

Scenariusz na lekcję języka angielskiego wprowadzający podstawowe pojęcia oraz fakty związane z migracją. Dla uczniów i uczennic szkół ponadpodstawowych. Scenariusz na zajęcia trwające 45 min.

https://migracje.ceo.org.pl/sites/migracje.ceo.org.pl/files/scen_ang_why_do_people_move_dlaczego_ludzie_sie_przemieszczaja.pdf

1.2.2 Cele Zrównoważonego Rozwoju a migracje; konkretne zagadnienia i pomysły na zajęcia

→ Cel 1: Wyeliminowanie ubóstwa

Migracje to doskonała strategia ograniczania ubóstwa, ma zdecydowanie pozytywne oddziaływanie na dochody i inne obszary rozwojowe. Wzmocniona imigracja nie prowadzi do wzrostu poziomu ubóstwa w krajach docelowych; co więcej, imigranci często wnoszą w gospodarkę kraju pochodzenia wartość dodaną. Ponadto ludzie biedni są najbardziej narażeni na negatywne skutki zmiany klimatu, zaliczają się też do grupy tych, dla których emigracja jest najtrudniejszą decyzją.

→ Cel 10: Zmniejszenie nierówności

Migracja może ograniczyć występujące globalnie nierówności – między krajami i między ludźmi – ponieważ odbywa się ona między krajami o niskich i wysokich dochodach, a sami migranci wysyłają przekazy pieniężne rodzinom pozostałym w krajach pochodzenia.

Zarys

- 766 milionów ludzi, w tym 385 milionów dzieci, wydawało na życie mniej niż 1,90 USD na dzień (UNDP, 2016);
- 1% populacji posiada połowę globalnego bogactwa (65 razy więcej niż biedniejsza połowa populacji świata);
- biedniejsza połowa populacji świata posiada tyle, ile wynosi majątek 85 najbogatszych ludzi na Ziemi;
- 7 na 10 osób żyje w krajach, w których nierówności gospodarcze pogłębiły się w ostatnich trzydziestu latach;
- 3% populacji świata to migranci. 9 na 10 z nich opuściło swój kraj pochodzenia w poszukiwaniu lepszej pracy i zarobków – to trend, który odzwierciedla występujące między poszczególnymi krajami olbrzymie różnice w dochodach.

Migracja międzynarodowa to wyrazisty symbol globalnej nierówności, czy to pod względem dochodów, sytuacji na rynku pracy, czy możliwości życiowych. Nierówność – tak jak i ubóstwo – ma wiele wymiarów. Występują socjokulturowe wymiary nierówności, jak też nierówności w dostępie do władzy.

Sugestie:

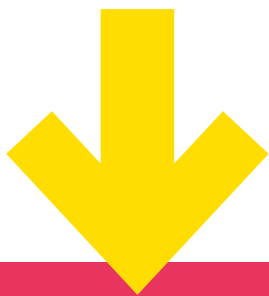
- Większość migrantów to nie są najbiedniejsi mieszkańcy najbiedniejszych krajów, gdyż ci nie posiadają odpowiedniego kapitału – finansowego, ludzkiego i społecznego – by móc migrować.
- Pierwszymi beneficjentami migracji ujmowanej jako czynnik zmniejszający nierówności są sami migranci. Nawet jeśli w krajach docelowych muszą stawić czoło wysokim wymogom rynkowym i społecznym, wyjazd za granicę zazwyczaj wiąże się ze znacznym wzrostem w dochodach. Z kolei rodziny pozostałe w krajach pochodzenia mogą podnieść stopę życiową dzięki przysyłanym przez nich pieniądząm.
- Pozytywne oddziaływanie migracji na rozwój i zmniejszanie nierówności zależy od rozwiązań politycznych wprowadzanych w krajach pochodzenia i w krajach docelowych. Imigracja w wielu państwach stała się kwestią wrażliwą i wywołującą podziały – niemniej część z tych krajów odczuwa niedobór siły roboczej i brak równowagi demograficznej wywołane starzeniem się społeczeństw. Imigracja może przyczynić się do rozwiązania tych problemów.
- Niewpuszczanie uchodźców nie jest żadnym rozwiązaniem. Ludzie będą wciąż starać się opuścić państwa, w których nie są w stanie odbudować swojego życia, i udać się tam, gdzie będzie to dla nich możliwe. Kraje powinny otworzyć bezpieczniejsze i legalne korytarze dla uchodźców, by mogli oni szukać azylu bez konieczności przepływania pełnych niebezpieczeństw morskimi w przepelnionych łodziach lub maszerowania setki kilometrów wraz z dziećmi i całym swoim dobytkiem. Państwa mogą utworzyć dla uchodźców wiele bezpiecznych i legalnych dróg. Zaoferowanie takiej możliwości większej liczbie uchodźców pozwoli im przemieszczać się do nowych państw docelowych w zorganizowany sposób. A to oznacza, że mniej osób ryzykować będzie życiem i zdrowiem, byle tylko dotrzeć tam, gdzie będą mogli poczuć się bezpieczni.

ZACZNIJMY

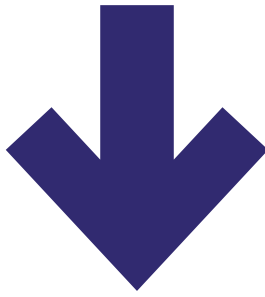
Wszyscy mamy równe prawa, ale nie wszyscy mamy równe szanse na korzystanie z tych praw. Zaproponuj młodzieży doświadczenie polegające na wyobrażeniu sobie, jak to jest być kimś innym. W tym celu skorzystaj z ćwiczenia Krok Naprzód z publikacji Rady Europy „Kompas. Edukacja o prawach człowieka w pracy z młodzieżą”. Ćwiczenie to możesz na dwa sposoby dostosować aktualnych realiów i potrzeb edukacyjnych młodzieży, z którą pracujesz. Po pierwsze możesz zmodyfikować listę ról, aby lepiej odzwierciedlała różnorodność związaną z pochodzeniem etnicznym, religią, językiem i sytuacją społeczno-ekonomiczną osób migrujących. Po drugie możesz wzbogacić stwierdzenia oznaczające krok naprzód. Źródło: https://rownosc.info/media/uploads/biblioteka/publikacje/kompas_tekst.pdf

WPROWADŹMY ZMIANĘ

Przygotuj dwa duże arkusze papieru typu flip-czart i umieść tak na w sali, aby były łatwo dostępne do zapisania (np. na podłodze lub ścianie). Opisz jeden arkusz tytułując go „Korzyści” a drugi „Wyzwania”. Poproś młodzież, aby zastanowiła się, jakie może czerpać korzyści z życia z w społeczeństwie różnorodnym i wielokulturowym, czego może się dowiedzieć, nauczyć dzięki kontaktowi z różnorodnością społeczną. Na drugim arkuszu papieru młodzież powinna zapisać, co jest dla niej wyzwaniem i trudnością w kontakcie z różnorodnością społeczną i wielokulturowością. Po zapisaniu obu arkuszy papieru rozpocznijcie dyskusję na temat swoich wyobrażeń związanych z wyzwaniami i korzyściami. Jak możecie przeciwdziałać tym wyzwaniom?

ZOBACZ TAKŻE...

proponowana literatura:

- **Szanuj moje prawa, szanuj moją godność. Moduł 1 – Ubóstwo i prawa człowieka.**

Pakiet materiałów wydanych przez Amnesty International dotyczący związku pomiędzy ubóstwem i prawami człowieka. Zawiera ważne informacje pozwalające przygotować się do zajęć na ten temat oraz scenariusze ćwiczeń wraz z omówieniem.

https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/06/E4HD_prawa-czlowieka-i-ubostwo.pdf.pdf

proponowane scenariusze:

- **Równość**

Ćwiczenie z pakietu Amnesty International "Stop Dyskryminacji" pokazujące nierówności szans i wprowadzające pojęcie równości w codziennym życiu. Ćwiczenie przydatne do uzmysłowienia potrzeby prowadzenia działań na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu i dyskryminacji grup z mniejszymi szansami – jak migranci i migrantki. Trwa ok 90 min., można je skrócić i wprowadzić na godzinie wychowawczej, etyce lub WOS.

https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2017/06/Razem-mamy-sile_Stop-Dyskrymiancji_Material-do-pracy-z-grupa.pdf

- **Ubóstwo i prawa człowieka**

Ćwiczenie nr 4 z pakietu „Szanuj moje prawa, szanuj moją godność. Moduł 1” pokazuje na czym polega naruszenia praw człowieka żyjących ubóstwie w różnych miejscach świata. Ćwiczenie może trwać 60-120 minut w zależności od modyfikacji osoby prowadzącej.

Warto wprowadzić na godzinie wychowawczej lub WOS.

https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/06/E4HD_prawa-czlowieka-i-ubostwo.pdf.pdf

Amnesty International, Podróż na Lesbos, January 2016

Archiwum Progettomondo.mlal

→ Cel 8: Godna praca i wzrost gospodarczy

Migracje, a w szczególności przekazy pieniężne, mogą przyczynić się do wzrostu gospodarczego w krajach pochodzenia. Z drugiej strony migrantki i uchodźczynie często bywają odwodzone od podejmowania pracy, mogą tracić swoje kompetencje lub być skazane na „kobiece” zawody, często gorzej płatne bądź mniej cenione niż inne profesje. Nieraz są izolowane, a tym samym bardziej narażone na wykorzystywanie i przemoc.

Zarys

- W skali globalnej pracownicy migrujący stanowią **4,4%** ogółu zatrudnionych (MOP).
- Szacuje się, że przekazy pieniężne transferowane przez migrantów do krajów rozwijających się sięgnęły w 2015 roku ok. **441 miliardów USD**, co stanowiło niemal trzy razy tyle, ile wynosiły oficjalne wydatki rozwojowe. Ten napływ gotówki przekłada się w **25 krajach rozwijających się** na ponad **10% PKB**.
- Przyjmuje się, że więcej niż jedna trzecia wszystkich pracowników migrujących jest **wykwalfikowana**. **Słabo wykwalifikowani** pracownicy często napotykają na **gorsze warunki pracy** i muszą ponieść wyższe koszty migracji za pracę, doświadczają także **naruszenia przysługujących im praw**. W ich wypadku bardziej prawdopodobne jest też, że mają **nieuregulowany status**. Około jednej piątej wszystkich migrantów międzynarodowych (ok. 50 milionów osób) nie posiada zezwolenia na pracę.
- Według Międzynarodowego Biura Pracy **niewyjaśnione różnice płacowe** w Europie sięgają **11,3%** i prawdopodobnie można je przypisać zjawiskom dyskryminacyjnym, np. dyskryminacji migrantów przez pracodawców, trudnościom we właściwym rozpoznaniu kwalifikacji, problemom w pozyskaniu reprezentacji ze strony zbiorowych struktur przedstawicielskich.

Zatrudnianie migrantów często podpada pod kliszę „migranci zabierają nam nasze miejsca pracy”. To złożone zagadnienie i mogą być z nim związane tak korzyści, jak i koszty.

Sugestie:

- Jeśli **migranci wrócą** do krajów swojego pochodzenia, to mogą w nich przyczynić się do **ożywienia gospodarczego** poprzez inwestycje oraz nabyty zagranicą kapitał społeczny i ludzki zasadzający się na funkcjonowaniu w sieciach, umiejętnościach i wiedzy.
- Migranci są **płatnikami netto** (tzn. płacą więcej w podatkach i składkach społecznych niż otrzymują od państwa), co korzystnie wpływa na systemy emerytalne funkcjonujące w krajach docelowych.
- Migracja może zapewnić dostęp do **umiejętności uzupełniających** oraz zapewnić pracowników dla **podstawowych sektorów gospodarki**, np. usług świadczonych gospodarstwom domowym, służbie zdrowia, rolnictwu, przemysłu budowlanemu i technologicznemu.
- Wysoko wykwalifikowani migranci mogą pobudzać **ducha przedsiębiorczości i innowacyjności**, stając się czynnikiem sprzyjającym przemianom technologicznym.
- Pracownicy migrujący są bardziej narażeni na ryzyko padnięcia ofiarą pracy **wymuszonej**, czy **dyskryminacji** ze względu na rasę, wyznanie, pochodzenie etniczne, płeć i narodowość.

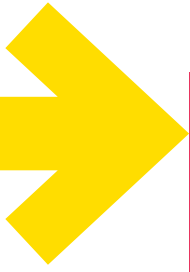
ZACZNIJMY

Zastanów się z młodzieżą, kto z waszej rodziny lub wśród społeczności lokalnej ma doświadczenie migracji ekonomicznej tzn. zmieniał kraj zamieszkania, aby pracować za granicą. To może być osoba, która przeprowadziła się do Polski z innego kraju albo osoba z Polski, która na wiele lat wyjechała zagranicę do pracy. To może być także uczeń lub uczennica z waszej szkoły mająca doświadczenie mieszkania za granicą bo jej rodzice przeprowadzili się ze względów ekonomicznych. Przeprowadźcie z tymi osobami wywiady, aby dowiedzieć się o różnych aspektach migracji z perspektywy ich doświadczenia. Postaracie się dowiedzieć następujących rzeczy:

- Co motywowało ich do wyjazdu z kraju?
- Kto i jak podjął decyzję o wyjeździe?
- Jakie obawy wiązały się migracją? Jakie marzenia?
- Jakie korzyści uzyskali dzięki zmianie miejsca zamieszkania?
- Co było dla nich największymi wyzwaniem w kraju, do którego przyjechali? Z jakimi stereotypami odnoszącymi się do swojego pochodzenia się spotkali?

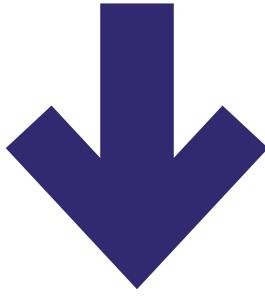
Przedstawcie w klasie informacje zebrane podczas wywiadów i przedyskutujcie różne możliwe motywacje do migracji i różne możliwe scenariusze doświadczenia migracyjnego. Podczas omówienia możesz zwrócić uwagę na kwestię dobrowolności wyboru migracji: czasem wyjazd jest koniecznością, aby zapewnić sobie bezpieczeństwo fizyczne, innym razem może być to warunek uniknięcia życia w biedzie lub chęć poprawy warunków życia. Dzieci zazwyczaj nie mają udziału w decyzji o wyjeździe, decyzje podejmują dorośli rzadko konsultując lub przygotowując na nią najmłodszych. Zdarza się, że nadzieje i marzenia związane z życiem w kraju docelowym nie spełniają się: trudno dostać pracę adekwatną do kwalifikacji, a ze względu na różnicę kulturową i językową codzienne życie przysparza niespodziewanych trudności. W dyskusji możesz wprowadzić pojęcia stereotypu i uprzedzenia i pokazać, jak mogą one niekorzystnie wpływać na możliwości migrantów i migrantek na rynku pracy.

WPROWADŹMY ZMIANĘ

Przygotuj kartki z wypisanymi najbardziej rozpowszechnionymi stereotypami dotyczącymi migrantów i migrantek oraz rynku pracy (np. „zalewają nas migranci”, „zabierają nam pracę”, „utrzymanie migrantów jest kosztowne dla gospodarki”, „Europa nie potrzebuje migrantów”). Przedstaw źródła faktycznych danych dotyczących migracji i podziel młodzież na mniejsze grupy, aby znalazła odpowiedzi na zaprezentowane stereotypy. Wspólnie zbudujcie gazetkę lub poster, który będzie przeciwdziałał stereotypom związanym z zagrożeniem rynku pracy przez migrację.

Zobacz także...

proponowana literatura:

- Fakty i mity o uchodźcach: <http://uchodzczy.info/infos/mity-i-fakty/>
- Dane o migracji w kontekście dostępu do rynku pracy: <http://www.ilo.org/global/topics/labour-migration/lang--en/index.htm>
- Migracje i przelewy finansowe do kraju pochodzenia: <http://www.worldbank.org/en/topic/migrationremittancesdiasporaissues/brief/migration-and-remittances-publications>
- Dyskryminacja: <http://www.enar-eu.org/Racism-plays-a-key-role-in-migrants-exclusion-and-violations-of-rights-in-the>

→ **Cel 4: Edukacja dla wszystkich**

Edukacja odgrywa ważną rolę w procesie integracji społecznej, mobilności gospodarczej i kształceniu dzieci migrantów, ale w niektórych krajach jej dostępność bywa uzależniona od posiadania obywatelstwa/pozwolenia na pobyt stały. Ponadto migracje ułatwiają dostęp do edukacji i podwyższają poziom nauczania w krajach pochodzenia.

Zarys:

- Co roku migrują **dziesiątki milionów dzieci** w wieku szkolnym i liczba ta stale wzrasta.
- Z grubsza **10% ludności UE urodziło się w kraju innym** niż ten, w którym przebywają. Dzieci w wieku poniżej 15 lat stanowią 5% tej grupy.
- Okazuje się, że dzieci o pochodzeniu migranckim (migranci w pierwszym, drugim lub późniejszym pokoleniu) **osiągają gorsze wyniki w szkole i porzucają szkołę** częściej niż ich miejscowi rówieśnicy.
- Przysługujące migrującym dzieciom prawo do edukacji jest zapisane w wielu dokumentach, np. w **Konwencji o Prawach Dziecka (1989)** i **Konwencji o ochronie praw migrujących pracowników i członków ich rodzin (1990)**.

Kwestie migracji i edukacji są złożone i wzajemnie powiązane. Zarówno jednostki, jak i społeczeństwa mogą skorzystać na ich synergii; poprzez migrację i edukację poszczególne osoby mogą rozwijać umiejętności i wiedzę, by wnieść własny wkład w rozwój społeczny i gospodarczy. Powszechnie wiadomo, że edukacja przyczynia się do wzrostu gospodarczego, osiągnięcia wyższych zarobków, lepszego stanu zdrowia i zmniejszaniu nierówności, w szczególności nierówności płci.

Sugestie:

- Największe wyzwania związane z edukacją migrujących dzieci można podzielić na trzy kategorie:
- **Rozwiązania polityczne i prawne:** nawet jeśli duża grupa państw przyznaje dostęp do edukacji na szczeblu podstawowym dzieciom migrantów o nieuregulowanym statusie, to rodzaj migracji silnie wpływa na przeszkody prawne, jakie migrujący uczniowie mogą napotkać; migranci o nieuregulowanym statusie, dzieci pozbawione opieki, migranci nieposiadający dokumentów tożsamości muszą borykać się z większą ilością barier i bardziej narażeni są na odmowę przyjęcia do szkoły.
- **Czynniki i różnice społeczno-gospodarcze** mogą prowadzić do segregacji pod względem miejsca zamieszkania, a w konsekwencji do segregacji w szkole, z koncentracją uczniów, którzy pochodzą z mniej uprzywilejowanych grup społeczno-gospodarczych, co często oznacza migrantów. Badania pokazują, że segregacja prowadzi do gorszych postępów w nauce, słabszego wykształcenia i wyższego poziomu wskaźnika porzucenia szkoły.
- **Czynniki związane z językiem i systemem szkolnym:** lepsze interakcje pomiędzy szkołą a migrującymi rodzinami mogą sprawić, że migranci będą w domu używać oprócz języka ojczystego język większości. Patrząc z tej perspektywy, kluczowe jest zwrócenie większej uwagi na uczenie się języka. Dzieci migrujące często kierowane są na taką ścieżkę kształcenia, która prowadzi je do szkoły zawodowej, a nie do liceum. W przypadku uczniów migrujących występuje większe prawdopodobieństwo umieszczenia w klasie o niższych standardach nauczania i słabszych średnich osiągnięciach w nauce. Ponadto ogromną rolę w zapewnieniu edukacji wysokiej jakości odgrywają dobrze wyszkoleni i wykwalifikowani nauczyciele. Inną kwestią jest to, że programy nauczania powinny być bardziej uwrażliwione kulturowo i otwarte na różnice.

ZACZNIJMY

Dzieci migranckie często pojawiają się w szkołach w środku roku szkolnego, niewprowadzone i nieprzygotowane do nauki w nowym dla nich systemie edukacji. Zainicjuj dyskusję w klasie na temat trudności, jakie może w waszej szkole napotkać młoda osoba, która nigdy nie uczyła się w Polsce i nie zna dobrze języka polskiego. Podziel klasę na małe grupy i rozdaj im duże kartki papieru (fliczartowe) i markery. Poproś młodzież o przedzielenie kartki kreską na pół i narysowanie i opisanie po lewej stronie wszystkich przykrych sytuacji, jakie mogłyby się wydarzyć dziecku migranckiemu w pierwszym tygodniu szkoły. Zaznacz, że to mogą być różne sytuacje związane z funkcjonowaniem szkoły oraz zachowaniami ze strony innych uczniów i uczennic (np. nie będzie miał stroju na wf, trafi na klasówkę, nie będzie rozumiał słów nauczyciela, nikt nie będzie chciał z nim rozmawiać, uczniowie będą go przezywać itp.). Po prawej stronie kartki należy narysować i opisać wszystkie przyjemne rzeczy, które mogą spotkać młodego migranta lub migrantkę w waszej szkole w pierwszym tygodniu (np. ktoś z klasy oprowadzi go po szkole). Podczas wykonywania zadania poproś młodzież, aby była jak najbardziej konkretna w opisie sytuacji, które mogłyby się zdarzyć w waszej szkole. Pokreśl, że nie będziesz ich oceniać i że mogą mieć różne opinie w tej kwestii. Po zakończeniu rysowania poproś wszystkie grupy o krótką prezentację. Zaproś klasę do dyskusji o zaprezentowanych plakatach.

- Jakie uczucia mogą pojawić się u młodej osoby, która spotyka się z takimi sytuacjami?
- Jak wypisane przez was sytuacje mogą wpłynąć na zachowanie młodej osoby, która właśnie trafiła do Waszej szkoły? Czego może ona potrzebować?

Zastanówcie się wspólnie, co można zrobić, aby przykrych sytuacji było jak najmniej a przyjemnych jak najwięcej. O co powinni zadbać dorośli pracownicy szkoły? Co może zrobić młodzież? Wypisz na tablicy pomysły uczniów i uczennic.

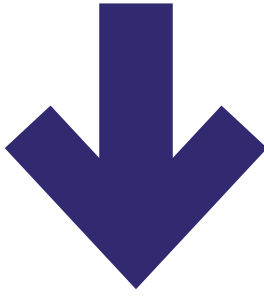
(Dyskusję poprzedzić może obejrzenie filmu o Hani, Wietnamce, która wspomina, jak trafiła do szkoły w Polsce <https://www.youtube.com/watch?v=JY-NQLaGyAk>)

WPROWADŹMY ZMIANĘ

Dzieci migranckie są narażone na dyskryminację, także w szkole, gdzie spędzają znaczną część swojego dnia i najczęściej są w jakiejś mniejszości (np. ze względu na kolor skóry, język, narodowość, religię). Zastanówcie się z klasą nad różnymi przykładami dyskryminacji, jaka może mieć miejsce w szkole. Spośród różnych przykładów wybierzcie te, które są Waszym zdaniem najbardziej prawdopodobne i chcielibyście im zapobiec. Zastanówcie się wspólnie jakie są możliwe sposoby reakcji na tą formę dyskryminacji i jak można jej przeciwdziałać. Na podstawie dyskusji przygotujcie krótką scenkę, filmik lub plakat.

Zobacz także...

proponowana literatura:

- **Konwencja o prawach dziecka** przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 roku
https://www.unicef.org/magic/resources/CRC_polish_language_version.pdf
- **Inny w polskiej szkole**
http://edukacja.warszawa.pl/sites/edukacja/files/strona/4316/attachments/inny_w_polskiej_szkole.pdf
- **Migracja, tożsamość, dojrzewanie. Adaptacja kulturowa dzieci i młodzieży z doświadczeniem migracyjnym**
<http://ffrs.org.pl/biblioteka/ksiazki/publ-migracja-2015/>
- **Dzieci lecą pierwszą klasą. Jak wspierać dziecko w sytuacji migracji i przeprowadzki? Wskazówki dla dorosłych**
http://ffrs.org.pl/wp-content/uploads/FRS_Dzieci_leca_2015_www_FIN.pdf
- **Jak radzić sobie z bullyingiem i dyskryminacją w szkole? Vademecum szkoły przyjaznej prawom człowieka**
https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/04/publikacja_amnesty_amnesty_sppc.pdf

proponowane scenariusze:

- Dramowe historie uchodźcze
<http://stop-klatka.org.pl/dhu-materialyedukacyjne/>
- Film „Fatima” i Materiały pomocnicze dla osób prowadzących działania edukacyjne z wykorzystaniem filmu „Fatima”
film: https://www.youtube.com/watch?v=-lXe8XkVf_I
materiały: http://ffrs.org.pl/wp-content/uploads/FRS_NM_MatPom_Fatima_PDF.pdf

Archiwum Progettomondo.mlal

Stephanie Foden, Amnesty International, Szkoła w Edminson, Kanada, czerwiec 2017

→ Cel 5: Równość płci

Migrantki i uchodźczynie mogą paść ofiarą przemocy na każdym etapie procesu migracyjnego, a zwłaszcza w trakcie podróży lub już po dotarciu na miejsce. Co więcej, wiele migrujących pracowników domowych to kobiety. Wszelkie działania, które podniosłyby rangę tego rodzaju usług, mogą prowadzić do zmniejszenia obciążeń związanych z nieodpłatnie wykonywanymi pracami domowymi oraz podnieść dobrobyt, godność i status płatnych oraz niepłatnych pracowników domowych, w tym migrantów.

Zarys:

- **48% ogółu migrantów to kobiety**, które opuszczają kraj swojego pochodzenia z podobnych przyczyn, co mężczyźni, choć ich wybory i doświadczenia są odmienne z powodu norm związanych z płcią, oczekiwań, relacji i nierównych praw.
- Migrantów, a zwłaszcza migrantki, cechuje wyższy wskaźnik współczynnika aktywności zawodowej (72,7%) niż obserwuje się to w przypadku osób niebędących migrantami (63,9%).
- **73,4% pracowników domowych to migranci międzynarodowi.**
- **50% ogółu żyjących na świecie uchodźców to kobiety** i dziewczęta.
- **Kobiety często w czasach kryzysu jako pierwsze służą pomocą** i – czy to w drodze, czy w obozach, czy w kraju pochodzenia, czy w kraju docelowym – odgrywają kluczową rolę w dbaniu o swoją wspólnotę, podtrzymywaniu jej i odbudowywaniu.

---

* Źródło: UN DESA 2016 b

Ponieważ migrujące kobiety są mniej widocznie, choć bardziej narażone niż mężczyźni, a ponadto częściej bywają dyskryminowane i niedoceniane na rynku pracy, to stosowne polityki w tym zakresie powinny zwracać większą uwagę na kwestię płci; należy również opracować nowe mechanizmy ochronne.

Sugestie:

- Przemoc na tle płciowym i dyskryminacja kobiet mogą być czynnikiem skłaniającym do migrowania, acz zarazem stanowią realne zagrożenie podczas przemieszczania się.
- Punkt styczny norm związanych z płcią oraz rynku pracy również wpływa na doświadczenia migrantek, gdyż tradycyjne role płciowe i stereotypizacja płciowa mogą wpływać na to, jakiego rodzaju praca będzie im oferowana.
- Większość niewykwalifikowanych migrantek zajmuje się pracami domowymi i opieką domową, czyli jednymi z najbardziej niedo wartościowanych zawodów, podczas gdy te wykwalifikowane i tak zatrudniane są na stanowiskach poniżej ich kwalifikacji, lub są opłacane gorzej niż mężczyźni.

ZACZNIJMY

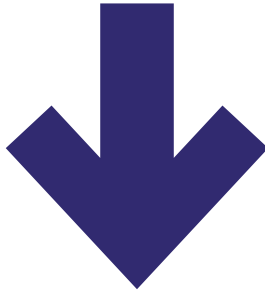
Poszukajcie reportaży i książek, w których główną bohaterką jest kobieta migrantka albo takich tekstów, które pisane były przez migrantki. Przeanalizujcie je skupiając się na tym, co jest specyficznym doświadczeniem kobiet. Jakie mają troski i zmartwienia, których nie mają mężczyźni?

WPROWADŹMY ZMIANĘ

Odkryj nowe osoby w swojej społeczności. Czy wokół Ciebie są jakieś kobiety, które mają doświadczenie migracyjne? Może znasz lub nie zdając sobie z tego sprawy spotykasz na co dzień migrantki, które przyjechały do pracy w Polsce? Postarajcie się znaleźć taką osobę i porozmawiać o jej drodze do Polski i doświadczeniach życia w Polsce. Możecie zrobić wywiad lub zaprosić migrantkę na lekcję jako specjalnego gościa.

Zobacz także...

- **Statystyki i fakty:**
<http://www.unwomen.org/en/news/in-focus/women-refugees-and-migrants>
- **Praca w charakterze pomocy domowej:**
<http://www.unwomen.org/en/digital-library/multimedia/2016/9/infographic-migrant-domestic-workers>
- **Migracje a zjawisko dyskryminacji:**
ec.europa.eu/justice/file/links_between_migration_and_discrimination_en.pdf

→ **Cel 11: Zrównoważone miasta i społeczności**

Działania, które biorą pod uwagę potrzeby ubogich migrantów wewnętrznych, czy w skali bardziej ogólnej ubogich mieszkańców miast, podnoszą ich dobrobyt i potrafią przyczynić się do zmaksymalizowania korzyści płynących z migracji dla gospodarki miasta, w którym osiedlili się migranci.

.....

→ **Cel 13: Działania w dziedzinie klimatu**

W celu przekierowania funduszy z działań adaptacyjnych na projekty dotyczące kryzysu migracyjnego potrzeba jest głębszego namysłu nad migracjami jako reakcją na zmianę klimatu – w tym zmiany ekstremalne, jak i te powoli narastające – oraz lepszego planowania finansowego.

Zarys

- Miliony ludzi zostały zmuszone do zmiany miejsca zamieszkania z powodu zalewania nadbrzeży, suszy i erozji gleby. Obecnie w związku z kataklizmami związanymi ze zjawiskami pogodowymi przesiedliło się dwa razy więcej ludzi niż w wyniku konfliktów zbrojnych i przemocy. Jedna z najczęstszych prognoz dotyczy tego, że **do 2050 roku liczba „migrantów klimatycznych” przekroczy 200 milionów osób.**
- Przyjmuje się, że wzrost częstotliwości i skali trwałych zagrożeń środowiskowych oraz nagłych klęsk żywiołowych zmieni typowe wzorce migracyjne występujące zarówno w mniejszych społecznościach, jak i w całym państwach.
- W świetle bezprecedensowo negatywnego wpływu zjawisk klimatycznych na życie i możliwość pozyskania środków na utrzymanie przez osoby zależne od zasobów naturalnych – tak lądowych, jak i morskich – przenosiny mogą być dla wielu z nich jedyną wykonalną strategią adaptacyjną. Oznacza to, że zmiana klimatu i klęski żywiołowe są i będą jednym z najważniejszych czynników sprzyjających migracjom i przesiedleniom.
- **Osobami najbardziej narażonymi na skutki zmiany klimatu są ubodzy.** Zazwyczaj mieszkają w rejonach o podwyższonym ryzyku, mają mniej możliwości przygotowania się na kataklizm, brak im też informacji pozwalających przewidzieć i zareagować na nadciągające niebezpieczeństwo. Co więcej, migranci często zabierają

ze sobą kluczowe zasoby, umiejętności i wiedzę, pozostawiając społeczności, z których się wywodzili, bez potencjału niezbędnego do właściwego zareagowania na skutki zmiany klimatu. **Inwestycje w Ograniczanie Ryzyka Klęsk Żywiolowych oraz projekty adaptacyjne mogą zredukować skalę migracji oraz związanych z nim „ryzyk” poprzez zajęcie się ich przyczynami źródłowymi.**

Związek pomiędzy migracjami a środowiskiem naturalnym stanowi integralną część dziejów ludzkości. Wpływ środowiska od zawsze był czynnikiem wywołującym migracje, gdyż ludzie przenosili się z terenów, na których panowały warunki szkodliwe, tam, gdzie były one korzystne. Zarazem jednak oddziaływanie migracji na środowisko naturalne jest zjawiskiem powszechnym z towarzyszącymi mu industrializacją, urbanizacją i rolnictwem, które kształtują nasze otoczenie.

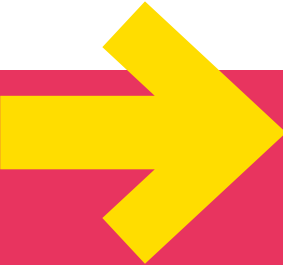
Sugestie:

- W Celach Zrównoważonego Rozwoju zawarto zapis o potrzebie natychmiastowego przyspieszenia powszechnych działań w obszarze zrównoważonego środowiska naturalnego i zmiany klimatu – należy je podjąć w każdej dziedzinie naszego życia, nie wyłączając programów i polityk migracyjnych. Natomiast w kontekście globalnych zmian ekologicznych kluczowe wydaje się przeanalizowanie wyzwań i możliwości, jakie migracje niosą ze sobą dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju.

ZACZNIJMY

Jakie mogą być główne przyczyny migracji? Przeprowadź z uczniami burzę mózgów poświęconą środowisku naturalnemu i zmianie klimatu jako jednym z najważniejszych czynników wywołujących migracje. Stwórzcie „drzewo problemów”. Używając karteczek post-it umieśćcie w korzeniach przyczyny zmiany klimatu, pień może posłużyć za ilustrację problemu („Środowisko naturalne i zmiana klimatu”), a gałęzie reprezentować będą możliwe rozwiązania, które mogą doprowadzić do zapobieżenia temu, co powoduje, że ludzie zmuszeni są opuszczać swoje domy i ojczyzny.

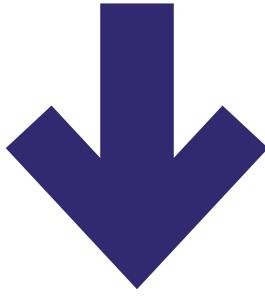
WPROWADŹMY ZMIANĘ

Wszyscy jesteśmy odpowiedzialni za środowisko, w którym żyjemy, oraz za zmianę klimatu. Przedstaw uczniom problematykę zmian, które zachodzą w miarę upływu czasu, i zachęć do przeanalizowania ich w kontekście lokalnym (jak zmieniła się szkoła lub najbliższe sąsiedztwo? czy pojawiły się nowe budynki, parki, czy inna infrastruktura) i globalnym (przyjrzyjcie się miejscom, które zmieniły się całkowicie: lasom, wybrzeżom, pustyniom...). Zróbcie opatrzone zdjęciami reportaże i wytłumaczcie w nim, że nastał czas na zmianę, że pora pomyśleć o przyszłych pokoleniach. Poproś uczniów, by się podzielili na trzy lub czteroosobowe grupy, daj im kartki papieru i długopisy, a potem poproś, by napisali lub narysowali jak może wyglądać ich idealne otoczenie/miasto z przyszłości. Daj im w tym wolną rękę, niech wyobraźnia będzie ich jedynym ograniczeniem. Gdy każda z grup wypełni swoje zadanie, poproś by przedstawiły wyniki swojej pracy na dużym arkuszu, gdzie będzie można uzupełnić je rysunkami i kolażami. Następnie grupy po kolei zaprezentują swoje pomysły, omawiając skąd się one wzięły i jak na nie wpadły. Po każdej prezentacji daj uczniom czas na zadanie pytań i udzielenie odpowiedzi, ale całościową dyskusję nad wszystkimi zagadnieniami zostaw na część zajęć poświęconą ich omówieniu.

Skontaktuj się z miejscowym oddziałem Agendy 21 lub inną organizacją zajmującą się ekologią i zaangażujcie się w działania na rzecz zrównoważonej przyszłości.

Adaptacja zajęć „Nasza przyszłość”, Adaptation of “Our futures” p.242, http://www.eycb.coe.int/compass/en/pdf/compass_2012_inside_FINAL.pdf

Zobacz także...

- **Wpływ zmian klimatycznych na konflikty i migracje:**
http://siteresources.worldbank.org/EXTSOCIALDEVELOPMENT/Resources/SDCCWorkingPaper_MigrationandConflict.pdf
- **Fakty i statystyki:**
<https://www.iom.int/migration-and-climate-change>
- **Dowiedz się więcej** (artykuł z angielskiej gazety):
<https://www.theguardian.com/environment/2017/dec/21/devastating-climate-change-could-see-one-million-migrants-a-year-entering-eu-by-2100>
- **Proponowane scenariusze:**
Zmiany klimatu a migracje ludzi https://migracje.ceo.org.pl/sites/migracje.ceo.org.pl/files/scen_biol_geog_zmiany_klimatu_a_migracje_ludzi.pdf

Archiwum Progettomondo.mlal

Archiwum Progettomondo.mlal

➔ **Cel 16: Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje**

Podjęwane w ramach udzielanej rodzinom pomocy finansowej wysiłki na rzecz wyeliminowania pracy dzieci, wyzysku i handlu ludźmi przyczyniają się do zapewnienia migrującym dzieciom edukacji, dzięki czemu mogą odebrać wykształcenie, które w inny sposób nie byłoby im dane. Co więcej, dzięki migracjom kraje docelowe stają się bardziej zróżnicowane i inkluzyjne. Brak obywatelstwa lub statusu rezydenta sprawia, że migranci nie mogą stać się pełnoprawnymi członkami społeczeństwa. Wiąże się to z utrudnionym dostępem do różnego rodzaju usług, co może prowadzić do występowania napięć i konfliktów.

.....

Zarys

- Prawa człowieka to zestaw norm i wartości, które definiują prawa przyrodzone każdemu z tej tylko racji, że jesteśmy ludźmi, przez co przysługuje nam niezbywalna godność. Zapisane one zostały choćby w **Karcie Narodów Zjednoczonych i Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka przyjętych przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w roku 1945 i w roku 1948.**
- **Każdy ma prawo do migracji**, czyli zmiany miejsca zamieszkania, opuszczenia kraju pochodzenia oraz szukania schronienia poza jego granicami (**Artykuły 13 i 14**). Wyróżnioną grupą migrantów są uchodźcy (ich prawa są chronione specjalnymi umowami międzynarodowymi, czyli Konwencją Genewską z 1951 roku, Europejską Konwencją Praw Człowieka i innymi dokumentami zawierającymi zapisy dotyczące zobowiązań wobec osób ubiegających się o azyl).
- **Będąca przyczyną migracji troska o poprawę warunków życiowych** (np. praca, edukacja, opieka zdrowotne) i **szukanie lepszych możliwości rozwojowych również są prawem**, które powinno się zaliczać do korpusu praw człowieka. Jeśli potrzeb tych nie sposób zrealizować w kraju pochodzenia migranta, decyzja o wyjeździe staje się niekwestionowanym prawem, a korzystanie z niego nie powinno być w żaden sposób ograniczane.
- Od stycznia do listopada 2017 roku **157 tysięcy migrantów, w tym uchodźców, przybyło do Europy przez Morze Śródziemne.** Droga morska jest niebezpieczna i szacuje się, że w tym okresie **straciły życie 2992 osoby**, a ponad **15,4 tysięcy osób zginęło** próbując przekroczyć to morze począwszy od 2014 roku.

Zbadanie kwestii związanych z migracjami zawsze powinno być dokonywane z punktu widzenia praw człowieka. Perspektywa ta jest kluczowa, gdyż dzięki niej możliwe jest upodmiotowienie migrantów, co związane jest z położeniem nacisku na przyrodzoną godność i niezbywalne, równe prawa, które są ważniejsze niż instrumentalnie ujmowana wartość na rynku pracy i miejsce, jakie zajmują w dyskursie poświęconym zagadnieniom rozwojowym. Wspólnota międzynarodowa może na dwa sposoby ponosić współdzieloną odpowiedzialność za udzielaną na skalę globalną pomoc dla uchodźców: poprzez

przesiedlanie uchodźców znajdujących się w najgorszym położeniu oraz poprzez zapewnienie, że zgłaszane przez ONZ prośby o wsparcie finansowe zostaną wysłuchane.

Sugestie:

- Europejska Komisja przeciw Rasizmowi i Nietolerancji zwraca uwagę na nasilający się trend antyimigrancki i islamofobiczny, podkreślając zarazem potrzebę zwalczania przemocy mającej swoje źródło w rasizmie.
- **Przysługujące migrantom prawa człowieka są zagrożone przez cały okres ich podróży.** Migranci w krajach docelowych napotykają na problemy z dostępem do podstawowych dóbr i z realizacją wolności i swobód, co wynika z ich statusu migrantów i cech jednostkowych. Dzieje się tak, gdy nie są w stanie uregulować swojego pobytu, mają problemy językowe, wyznaniowe, narodowe, związane z odmiennym wyglądem oraz inne, co powoduje, że są traktowani w sposób niesprawiedliwy i naruszający zasadę równości.
- Uchodźcom i osobom ubiegającym się o azyl należy zapewnić należyłą ochronę: wszystkie państwa – w tym te tranzytowe – powinny zapewnić im skuteczne środki ochronne, co oznacza między innymi ściganie i oskarżanie osób popełniających przestępstwa wobec uchodźców i osób ubiegających się o azyl, jak również podejmowania działań mających na celu zwalczanie dyskryminacji i ksenofobii.
- Należy zapewnić uchodźcom możliwość korzystania ze wszystkich przysługujących im praw oraz zagwarantować im dostęp do podstawowych dóbr: główną przeszkodą niepozwalającą uchodźcom i osobom ubiegającym się o azyl w realizacji należnych im praw (do odpowiedniego schronienia, żywności, wody, służby zdrowia i edukacji) jest brak wystarczających środków finansowych w kraju udzielającym im azylu.
- Należy zadbać o odpowiednie środki poszukiwawcze i ratunkowe: państwa powinny wypełniać spoczywające na nich i wynikające z traktatów międzynarodowych zobowiązania w dziedzinie operacji poszukiwawczych i ratunkowych (SAR), zapobiegając przypadkom śmierci na morzu. Ochrona granic i skuteczność działań urzędów imigracyjnych nie mogą brać góry nad operacjami poszukiwawczo-ratunkowym. Priorytetem odnośnie do osób uratowanych na morzu, w tym członków załogi, powinno być zapewnienie im bezpieczeństwa i poszanowanie ich godności.

ZACZNIJMY

Zastanów się wspólnie z klasą, co to znaczy poznać drugiego człowieka. Zachęć do dyskusji i poszukania różnych odpowiedzi na pytania: Kiedy mówimy, że udało nam się kogoś poznać? Co musimy wiedzieć o drugiej osobie, aby powiedzieć, że jest dla nas „znajoma”? Co musi się między nami wydarzyć? Czy możemy poznać osobę która jest inna od nas? Pokaż klasie 5-minutowy film Amnesty International „Look Beyond Borders” i zaproś do dyskusji. W omówieniu filmu skup się poszukaniu z młodzieżą odpowiedzi na dwa pytania:

- Czego może nam przeszkadzać w nawiązaniu kontaktu i poznaniu osoby, którą spostrzegamy jako inną?
- Jaka postawa i zachowania sprzyjają poznaniu takiej osoby?

Podsumowując dyskusję podkreśl, że zarówno lęk i ciekawość to naturalne uczucia związane z kontaktem z kimś obcym, szczególnie jeśli nie wiemy wiele o tej osobie, nie mamy wspólnych doświadczeń i postrzegamy obcego jako innego/różnego od nas samych. Jednocześnie zaznacz, że jeśli zatrzymamy się na lęku i niewiedzy to nie będziemy w stanie poznać drugiej osoby.

Film: <https://amnesty.org.pl/4minuty/>

WPROWADŹMY ZMIANĘ

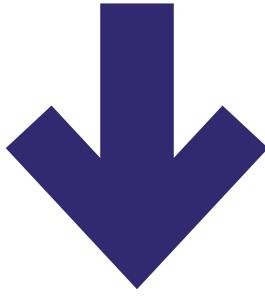

Rozpocznij z klasą burzę mózgów wokół pojęcia „integracja”. Zapisuj na tablicy wszystkie skojarzenia jakie się pojawią. Możesz podpowiadać młodzieży dopytując o emocje, jakie kojarzą się z integracją, sytuacje, zdarzenia, słowa - Co możemy mieć na myśli mówiąc, że ktoś jest zintegrowany? Co to jest integracja społeczna? Przypomnij zasady burzy mózgów: nie ma dobrych i złych odpowiedzi, wypowiedzane pomysły nie są oceniane, nie trzeba ich dyskutować ani uzasadniać. Jeśli pojawi się wśród skojarzeń słowo „asymilacja” to zapisz je oddzielnie mówiąc, że za moment do niego wrócisz. Kiedy zbierzesz zbiór skojarzeń związanych z pojęciem „integracja” wprowadź definicję tego zjawiska.

Integracja jest wtedy, kiedy migranci i migrantki stają się częścią społeczeństwa przyjmującego (kraju do którego przyjechali) i jednocześnie kultywują własne tradycje i identyfikują się z kulturą, z której pochodzą. Integracja zakłada, że osoby mogą mieć różne tradycje, religie, narodowości, języki, ale jednocześnie być częścią jednego społeczeństwa. Integracja migrantów i migrantek może nastąpić, kiedy społeczeństwo przyjmujące, które stanowi większość szanuje ich różnorodność. Jednocześnie migranci i migrantki powinni mieć możliwość poznania i zrozumienia norm i zasad obowiązujących w kraju przyjmującym, uszanować je i przestrzegać obowiązującego prawa.

Integracja czasem jest mylona z asymilacją. Asymilacja to takie zjawisko, w którym osoba rezygnuje z utożsamianiem się ze swoim pochodzeniem i ze swoich tradycji i przejmuje całkowicie kulturę dominującej społeczności. Czasem asymilacja jest wymuszana na migrantach i migrantkach poprzez niesprawiedliwe wykluczanie z życia społecznego osób, które chcą kultywować własnych tradycję lub religię.

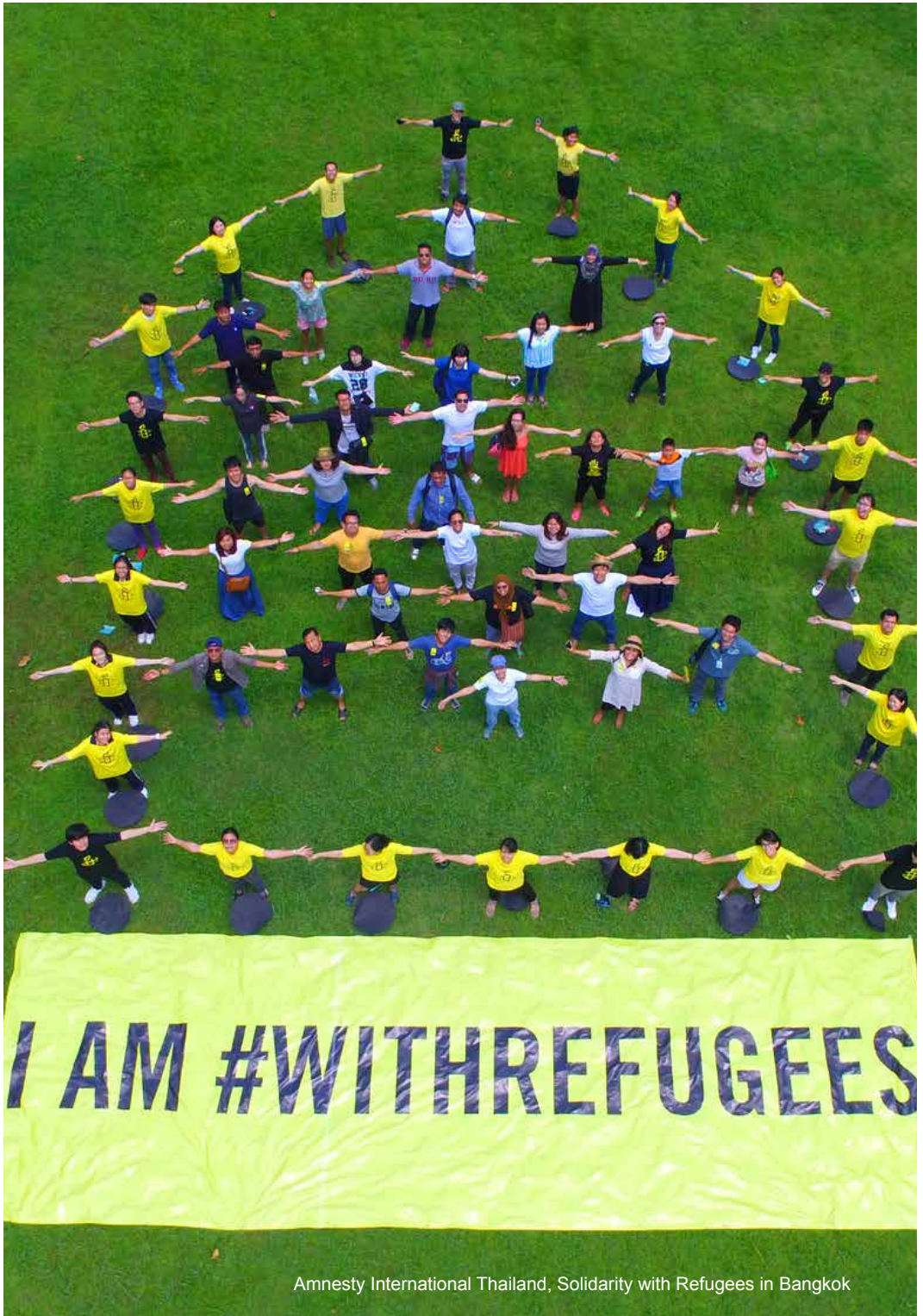
Wypiszcie jakie działania ze strony społeczeństwa przyjmującego mogą sprzyjać integracji, wzmacniać integrację migrantów. Jak można się przygotować na spotkanie z migrantami?

Zobacz także...

- **Przegląd definicji i regulacji prawnych:**
<https://www.amnesty.org/en/what-we-do/refugees-asylum-seekers-and-migrants/>
- **Human Rights Watch:**
<https://www.hrw.org/topic/migrants>
- **Powszechna Deklaracja Praw Człowieka:**
<http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/index.html>
- **Konwencja Genewska:**
<http://www.unhcr.org/pages/49da0e466.html>
- **Historie migracyjne:**
<https://iamamigrant.org/>

Amnesty International Thailand, Solidarity with Refugees in Bangkok

OPOWIADANIE HISTORII

Ludzie opowiadają historie na wiele różnych sposobów. Wykorzystują do tego sztuki teatralne, powieści, opowiadania, legendy, filmy czy fotografię. Nawet zwykła, codzienne komunikacja międzyludzka może przybrać postać opowiadania historii. Te zaś uczą nas i bawią, pozwalając utrzymywać z innymi ludźmi na kontakt emocjonalny.

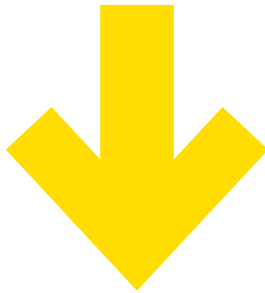
W projekcie „Rozpocznijmy zmianę!” opowiadaniu historii oddano szczególne miejsce, widząc w nim narzędzie przydatne do przedstawienia tak złożonego zagadnienia, jakim są migracja i Cele Zrównoważonego Rozwoju. Chcielibyśmy opracować metodę pozwalającą przedstawić treść projektu w innowacyjny sposób, który promowałby nowe widzenie przedmiotu tak, jak widzi go młodzież. W tej części podręcznika znaleźć można nieco wskazówek pokazujących możliwości tkwiące w tej technice oraz zestaw przykładowych zajęć.

ETAP 1

ZROZUMIENIE.

Przed wymyśleniem jakiejś historyjki należy zdać sobie sprawę, że już jest się ich opowiadaczem. To coś, co robimy naturalnie, i to już od dziecka. Przyjmujemy własną perspektywę i każdy z nas robi to inaczej. Konstatacja to może posłużyć za punkt wyjścia dla przygotowania własnej opowieści.

1. Przypomnij sobie jakieś wspomnienie z dzieciństwa, które wyraziście utkwiało w twojej pamięci.
Spróbuj wyrazić swoje wspomnienie i towarzyszące mu emocje
  - Napisz opowiadanie.
  - Odegraj sztukę.
  - Narysuj opowieść.
2. Stwórz pamiętnik lub blog, gdzie będziesz przedstawiać swoje opowieści.
3. Zerknij do gazety i wybierz jakąś wiadomość, na podstawie której stworzysz interesującą opowieść.

Etap 2

ŚWIAT I BOHATER

Kiedy mówimy **świat** danej opowieści, to mamy na myśli **środowisko lub zestaw reguł, w ramach których dana historia się rozgrywa**. Może to być coś bezpośrednio danego, jak na przykład konkretne pomieszczenie, albo przenośnia, dajmy na to umysł owada.

Bohater to podmiot lub jednostka, której historię śledzimy w trakcie opowiadania. Opowieść może mieć jednego lub kilku głównych bohaterów. Można zacząć od wymyślenia świata lub bohatera. Czasami świat użyczy coś z siebie bohaterowi, czasami będzie to na odwrót

1. Pomyśl o swoich trzech ulubionych książkach lub filmach. Wyróżnij w nich światy i bohaterów. Zapisz swoje uwagi.
Kto jest głównym bohaterem? / Czy jest jakiś bohater, z którym się utożsamiasz? Gdzie odbywa się ten film? / Czy to jeden świat, czy światów w nim przedstawionych jest wiele?
2. Połącz bohatera z jednego filmu ze światem wziętym z drugiego. Poproś w ten sposób kilka razy i zobacz, co z tego wyjdzie.

Tworząc świat i bohaterów przyjdzie ci mieć na uwadze kilka reguł.

Stwórz dwie różne postaci i świat, w którym żyją, stosując się do poniższych instrukcji:

Świat

- Jak wygląda ten świat (trzydzieści siedem osób na ulicy, przestrzeń kosmiczna, las, sala lekcyjna...)?
- Kiedy dzieje się akcja (teraz, w przeszłości, w przyszłości, rano, po południu, w nocy, o której godzinie...)?
- Jak poszczególni bohaterowie żyją w tym świecie? Skąd biorą jedzenie? Jak bardzo są zaawansowani technologicznie, itp.?
- Jakich ras są pojawiające się postaci? Jak wielu jest wśród nich migrantów z innych krajów? Na ile są oni zintegrowani z lokalną społecznością? Jakimi językami mówią?
- Przedstawiciele jakich klas społecznych są obecni? Jakie zachodzą między nimi interakcje?

Bohater

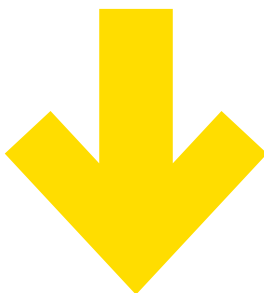
- Cechy zewnętrzne (jak wygląda? czy są to człowiek / zwierzę / przedmiot? co ma na sobie? cechy fizyczne, itp.)
- Charakterystyka wewnętrzna (czy jest odważny? sprytny? zazdrosny? niepewny siebie? itp.)
- Co twój bohater lubi robić? Jakie ma poglądy? Co mu się podoba, a co nie podoba?
- Bohaterowie opowieści biorą się z autentycznych przeżyć i doświadczeń, więc postaraj się odnaleźć naokoło siebie postaci modelowe.
- Czego pragną twoi bohaterowie? Dana postać powinna mieć jakiś cel/motywację, a wszystkie działania, które podczas opowieści będzie podejmować, powinny prowadzić do osiągnięcia tego celu („Chcę być królem”. „Chcę ocalić świat”. „Chcę nauczyć się fruwać”...).
- Czego potrzebuje twój bohater (co czasami znajduje się w konflikcie z pragnieniami)? (Chce być królem, ale musi się nauczyć bycia sprawiedliwym / Chce zrobić karierę, ale musi zajmować się dzieckiem, itp.).

Pomyśl raz jeszcze o wymyślonych przez siebie postaciach i odpowiedz na następujące pytania:

Czego najbardziej potrzebują?

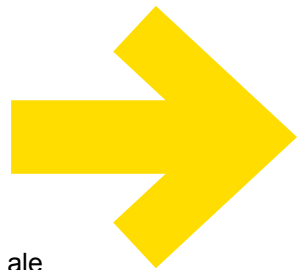
Kim chcą zostać?

Co może być potrzebne, by powiodło im się w życiu?

ETAP 3

PRZESZKODY

„Potrzeby i pragnienia” motywują bohaterów do działania w świecie, ale czasami coś staje im na drodze. Coś takiego nazywamy **przeszkodami**. Wszystko może nimi się okazać: jakaś osoba, olbrzymi dystans, czy coś odczuwanego wewnątrz, jak strach. Przeszkoda to coś, co utrudnia postaci spełnienie potrzeb lub pragnień.

Dzięki przeszkodom bohaterowie zdają sobie sprawę, co muszą osiągnąć, popychają ich one do działania.

1. Wróć myślą do swoich trzech ulubionych filmów lub książek. Znajdź przeszkody, z którymi muszą sobie poradzić główni bohaterowie.
1. Pomyśl o postaci, którą tworzysz. Wyobraź sobie kilka przeszkód, które może ona napotkać.

Głównym problemem, z którym bohaterowie danej opowieści muszą się zmierzyć, jest **konflikt**. To siła napędowa każdej historii, gdyż wpływa on na rozwój przedstawianych wydarzeń. Bez konfliktu nie ma napięcia narracyjnego ani rozwoju postaci. Konflikty można podzielić na cztery kategorie: człowiek przeciwko człowiekowi, człowiek przeciwko naturze, człowiek przeciwko społeczeństwu i człowiek przeciwko samemu sobie. Trzy pierwsze rodzaje to tak zwane konflikty zewnętrzne, ostatni to konflikt wewnętrzny.

Konflikt pojawia się w ekspozycji, czy też na początku opowieści, i ustanawia on scenografię pod przyszłe wydarzenia. W niektórych historiach mamy do czynienia z więcej niż jednym konfliktem, choć zazwyczaj spotykamy się z jednym tego rodzaju wątkiem, wobec którego postaci muszą się ustosunkować. Konflikt to żywioł napędzający całą fabułę. W momencie kulminacyjnym bohaterowie zazwyczaj stają z nim twarzą w twarz i muszą mu sprostać – to najbardziej intensywna część opowieści, która niesie ze sobą zmianę w życiu postaci.

Pomyśl o swoich postaciach. Wyobraź sobie, że są one ze sobą skonfliktowane. Nie określaj, kto ma być protagonistą, a kto antagonistą – w obu postaciach powinien tkwić potencjał do stania się dobrym lub złym bohaterem. Zacznij od opisu wyglądu fizycznego, potem wejdź do głowy tworzonych postaci, by stworzyć ich portret wewnętrzny, a na końcu przedstaw tło, z którego się wywodzą.

Wyobraź sobie, że między tymi dwiema postaciami tli się jakiś fundamentalny konflikt. Co to może być? Istotą tych zajęć jest rozpoznanie tego konfliktu.

ETAP 4

STRUKTURA OPowieŚCI

Jedną z najprostszych i najskuteczniejszych metod opowiedzenia jakiejś historii jest nadanie jej struktury trójaktówki. Poszczególne akty to **WPROWADZENIE-początek (Akt I) → KONFRONTACJA-środek (Akt II) → PUNKT KULMINACYJNY i ROZWIĄZANIE-koniec (Akt III)**.

Akt 1

W pierwszej części opowieści wprowadzamy naszego bohatera, czyli protagonistę: przedstawiamy gdzie i kiedy toczy się akcja, no i zawiązujemy konflikt. W akcie I można też pokazać antagonistę, który jest siłą przeciwstawiającą się pragnieniom i potrzebom głównego bohatera.

Akt 2

Druga (i najdłuższa) część opowieści prowadzi do punktu kulminacyjnego, w którym konflikt osiąga największą moc. W tym akcie główny bohater rozpoczyna wędrówkę w poszukiwaniu spełnienia swojego celu.

Protagonista napotyka na serię narastających komplikacji. Przeszkody te zmuszają go do podejmowania szeregu trudnych decyzji, z których każda kolejna wynika z poprzedniej.

W akcie II opowieść może też sięgnąć „dna”, kiedy wszystko wydaje się przegrane i nie ma już miejsca na nadzieję. Głównemu bohaterowi mogło nie udać się osiągnąć tego, co zamierzał, lub też spełnił się, ale nie osiągnął tego, o co tak naprawdę mu chodziło!

Akt 3

W tym akcie zaczyna się punkt kulminacyjny. Wyborami dokonywanymi przez bohatera w akcie I i II kierowały jego pragnienia, ale teraz stoi przed ostatecznym sprawdzianem. Po momencie kulminacyjnym, gdy już wszystkie przeszkody zostały pokonane, bohaterowie powracają do spokojniejszej przestrzeni, być może z pełniejszym lub lepszym obrazem samych siebie. To rozwiązanie akcji. Czasami przychodzi ono niespodziewanie i jest pełne emocji.

ZACZNIJMY

Historia z książki/filmu

Uczniowie czytają opowieść lub oglądają film zaproponowany przez nauczyciela i poruszający kwestię Celów Zrównoważonego Rozwoju i migracji. Następnie analizują strukturę poznanej właśnie historii, wyróżniają poszczególne jej części, opisują głównego bohatera, wskazują na konflikt, moment kulminacyjny i rozwiązanie. Nauczyciel zachęca uczniów, by przedstawili inne zakończenie/zakończenia opowieści, a ci omawiają problematykę przedstawioną w książce/filmie.

Opowieść historyczna

Uczniowie przygotowują opowieść historyczną: opisują konkretne wydarzenie widziane z perspektywy fikcyjnej osoby, która żyła dawno temu i była świadkiem migracji. W historii tej można odwołać się do miejscowej historii.

Uczniowie mogą przedstawić opowieść o migracji, która zmieniła historię świata lub jakiegoś kraju.

Opowieści cyfrowe

Podczas zajęć uczniowie poznają autentyczne historie migrantów i próbują zrozumieć, dlaczego decyzja o migracji jest taka trudna i związana z licznymi wyzwaniem. Następnie tworzą scenariusze dotyczącego tego, jak migranci odnajdują się w nowym otoczeniu i kto może im pomóc. Cyfrowe opowieści o migrantach można znaleźć pod adresem: <http://iamamigrant.org/>

WPROWADŹMY ZMIANĘ

Swobodna opowieść

Nauczyciel przedstawia historię konkretnego migranta. Uczniowie ją kontynuują w zależności od własnych upodobań. Ktoś odgrywa rolę migranta, podczas gdy pozostali odgrywają rolę przedstawicieli kraju docelowego. Migrant próbuje przekonać tychże przedstawicieli, by go przyjęli. Przedstawiciele kraju docelowego mogą wybierać spośród opcji przygotowanych przez nauczyciela: nie przyjęcie migranta, przyjęcie go / ją pod pewnymi warunkami, itp.

Opowieść kryjąca się za obrazkiem

Klasa wybiera obraz (lub fotografię) przedstawiający migrację ludzi.

Co kryje się za tym obrazkiem? Kto jest na nim przedstawiony?

Skąd pochodzi? Klasa przygotowuje opowieść korzystając z metodologii zaprezentowanej w podręczniku.

Po wykonaniu tego zadania nauczyciel przedstawia historię migranta/ uchodźcy. Uczniowie wykonują dzieła sztuki na podstawie zasłyszanej opowieści.

Opowieść cykliczna

Jedna osoba rozpoczyna opowiadanie jakiejś historii i przerywa ją po kilku zdaniach. Następna osoba podejmuje wątek, dodając kilka zdań od siebie, i tak dalej, aż opowieść dojdzie kresu lub skończy się czas przeznaczony na wykonanie tego zadania. Opowieść może rozpoczynać się od zacytowania uprzednio wybranego tytułu lub wątku; nauczyciel nagrywa ją, by wykorzystać w przyszłości.

Teraz jesteście gotowi stworzyć własne opowieści o migracjach.

Przeprowadźcie między sobą dyskusję i wybierzcie jakiś konkretny temat dotyczący migracji, który szczególnie was zainteresował. Dysponujecie wszystkim, co potrzeba, by podnieść świadomość rówieśników w dziedzinie migracji.

TECHNOLOGIE INFORMACYJNO- KOMUNIKACYJNE NA RZECZ GLOBALNEGO UCZENIA SIĘ

Rozwój świata cyfrowego niesie ze sobą olbrzymie możliwości i daje dostęp do wiedzy w sposób trudno przewidywalny jeszcze kilka lat temu. Zarazem jednak wiąże się on z pytaniami, na które należy odpowiedzieć, o ile chce się wypełnić zadania wyszczególnione w Agendzie 2030.

Co oznacza bycie skutecznym obywatelem w dzisiejszym świecie, w którym większość zwykłych ludzi ma niemal natychmiastowy dostęp do bezkresu informacji i możliwość wchodzenia w interakcje z każdym – kiedykolwiek i gdziekolwiek by nie był?

Technologia zmienia nieco znaczenie tego, co nazywamy „wspólnotą”. Jeff Livingstone, zastępca rektora McGraw-Hill Education’s College Technology, mówiąc o „dobrym cyfrowym obywatelu” wzmiankuje, że „w świecie analogowym dobrzy obywatele są produktywnie zaangażowani w życie swojej społeczności lokalnej, za którą czują się odpowiedzialni – chodzi tu o najbliższe sąsiedztwo, dzielnicę, czy kraj w którym mieszkają. Z drugiej strony Internet wykracza poza granice fizyczne. W konsekwencji obywatele cyfrowi udzielają się zarówno lokalnie, jak i w ramach grup, których członkowie powiązani ze swoim geograficznym otoczeniem. Prawdziwy obywatel cyfrowy jest jednocześnie zaangażowany w obie te sfery”.

W tym kontekście uczniowie powinni nabywać nowe umiejętności, dzięki którym będą w stanie aktywnie i skutecznie uczestniczyć w świecie współczesnym. **Umiejętności cyfrowe, myślenie krytyczne i biegłość w posługiwaniu się mediami stają się kompetencjami kluczowymi.** Wymaga to wzięcia na siebie odpowiedzialności za wytwarzanie, konsumpcję i dzielenie się treściami internetowymi. **Cechy te nie są wrodzone, nawet u tych, których nazywamy „dziećmi sieci”.** Nie powinniśmy mylić technicznych umiejętności korzystania z narzędzi cyfrowych z kompetencjami cyfrowymi.

Żeby lepiej zrozumieć, na czym polegają kompetencje cyfrowe, Komisja Europejska opracowała Ramę Kompetencji Cyfrowych dla Obywateli (DigComp). Dostarcza ona dynamiczną definicję, która nie odnosi się do stosowania konkretnych narzędzi, tylko do potrzeb żywionych przez każdego obywatela społeczeństwa informacyjno-komunikacyjnego: 1) potrzeby bycia poinformowanym, 2) potrzeby interakcji, 3) potrzeby wyrażania się, 4) potrzeby bycia bezpiecznym i chronionym, 5) potrzeby rozwiązywania problematycznych sytuacji związanych z narzędziami i technologiami cyfrowymi.

Do określenia poziomu już nabytych kompetencji oraz działań, które należy podjąć w każdej z pięciu wyżej wymienionych dziedzin, wprowadzono osiem poziomów biegłości.

Technologie informacyjno-komunikacyjne w służbie globalnego uczenia się

Wspierana przez technologie informacyjno-komunikacyjne edukacja – o ile tylko została odpowiednio opracowana i wdrożona – może pomóc w nabywaniu wiedzy i umiejętności przydatnych w procesie uczenia się przez całe życie. Tak na przykład internet może stać się niezwykle niskonakładowym globalnym środowiskiem edukacyjnym, w którym kompetencje cyfrowe są niezbędne do korzystania z niego w sposób bezpieczny i właściwy.

Technologie informacyjno-komunikacyjne mogą wspierać proces globalnego uczenia się promując

- **aktywne uczenie się** (wspierane przez technologie informacyjno-komunikacyjne uczenie się stanowi „salę gimnastyczną” dla ducha badawczego, analizy i konstruowania nowych informacji);
- **wspólne uczenie się** (wspierane przez technologie informacyjno-komunikacyjne uczenie się promuje interakcje i współpracę pomiędzy uczniami, nauczycielami i specjalistami niezależnie od tego, gdzie by się nie znajdowali. Oprócz modelowania interakcji w świecie rzeczywistym, daje ono uczącym się możliwość pracy z osobami pochodzącymi z odmiennych kultur);
- **kreatywne uczenie się** (wspierane przez technologie informacyjno-komunikacyjne uczenie się promuje przetwarzanie już istniejących danych i tworzenie nowych treści);
- **integracyjne uczenie się** (wspierane przez technologie informacyjno-komunikacyjne uczenie się eliminuje sztuczne podziały między poszczególnymi dyscyplinami naukowymi oraz między teorią a praktyką);
- **oceniające uczenie się** (wspierane przez technologie informacyjno-komunikacyjne uczenie się uznaje fakt, że istnieją różne metody uczenia

się i różne rodzaje artykulacji wiedzy. Technologie informacyjno-komunikacyjne pozwalają uczącym się badać i odkrywać, zamiast tylko słuchać i zapamiętywać).

(Na podstawie: *Thijs, Almekinders, R., Blijleven, P. W.J., & Voogt, J. (2001). Learning through the web: a literature study on the potential uses of the web for student learning. Enschede: University of Twente*)

ZACZNIJMY

Opracować przy pomocy programu MyMaps mapę i poprosić uczniów o opatrzenie jej informacjami dotyczącymi pochodzenia ich rodzin. Podzieleni na małe grupy uczniowie mogą samodzielnie wprowadzać nowe dane, mając dostęp do mapy z kilku różnych urzędzeń. Określić kolor (np. czerwony), który oznaczać będzie pochodzenie rodziców, i drugi (np. żółty) do pokazania pochodzenia dziadków – dzięki temu łatwiej będzie porównywać dane. Mapa aktualizowana będzie wprowadzanymi przez wszystkich informacjami. Tego rodzaju mapa cyfrowa ma kilka przewag nad tradycyjnymi mapami: można ją analizować pod kątem poszczególnych kategorii i warstw, przybliżanie i oddalanie pozwoli na całościowy ogląd danych lub przyjrzenie się z bliska konkretnym informacjom, a format cyfrowy pozwala na łatwe dodawanie kolejnych danych, zdjęć i nagrań wideo do już wprowadzonych punktów orientacyjnych. Mapę można również aktualizować w miarę upływu czasu i udostępnić ją przez internet.

A co z twoją szkołą? Ilu uczęszcza do niej obcokrajowców? Skąd oni pochodzą? Jakie trendy występowały w ostatnich 5 latach? Zbierz dane i poproś uczniów o zrobienie przy pomocy darmowego programu Canva wykresów kolumnowych, wykresów warstwowych, diagramów kołowych. Następnie możesz poprosić uczniów o opracowanie wykorzystującej różne kolory mapy i dodanie nieco informacji o każdym z krajów.

Dziennikarstwo obywatelskie

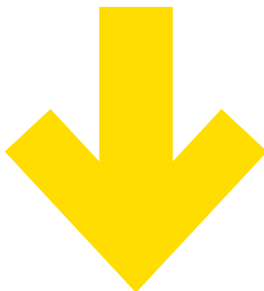
Wdrożenie w szkołach zasad Dziennikarstwa Obywatelskiego może zachęcić uczniów do zgłębiania świata poprzez zadawanie pytań, szukanie różnych punktów widzenia, wybór i stosowanie właściwych narzędzi cyfrowych, wcielanie w życie strategii komunikowania się i skutecznej współpracy.

W tego rodzaju działaniach tkwi wiele zalet. Uczniowie zyskują okazję do rozwoju umiejętności technicznych, obywatelskich i cyfrowych.

Tak na przykład prowadzone w szkole badania internetowe pomagają im nauczyć się rozpoznawania dokładności i trafności krążących w sieci wiadomości oraz wyłapywania tych fałszywych. Taka działalność daje również uczniom szansę dowiedzieć się, jak oceniać informacje pochodzące z różnych źródeł i formułowane z różnych perspektyw, jak rozpoznać bańki informacyjne, czy jak unikać tendencji do otaczania się znajomymi o takich samych poglądach (np. w mediach społecznościowych). Na zajęciach można również zwalczać mowę nienawiści i aktywizować uczniów do tworzenia pozytywnych kontr-narracji.

Dziennikarstwo obywatelskie często też wymusza na uczniach, by szukali w internecie zdjęć i treści, które mogą uwzględnić w pisanych przez siebie artykułach, zwracając przy tym uwagę na kwestię praw autorskich i licencyjnych.

Co więcej, praca z różnego rodzaju treściami (np. tekstem, nagraniami audio, zdjęciami, animacjami, nagraniami wideo) pomaga w rozwoju talentów i cech szczególnych.

WPROWADŹMY ZMIANĘ

Powołaj internetową redakcję „dziennikarzy”, których zadaniem będzie prześledzenie zagadnień globalnych lub lokalnych. Zajęcia można poświęcić na zwalczanie mowy nienawiści i tworzenie pozytywnej kontr-narracji dotyczącej kwestii społecznie ważnych. Zajmując się dziennikarstwem obywatelskim w szkole istotne jest, by proponować tematykę bliską życiu codziennemu uczniów, dzięki czemu będą mogli podzielić się osobistymi doświadczeniami lub samodzielnie zbierać informacje za pośrednictwem forów i wywiadów. Rozmawiając na przykład o migracjach można zasugerować uczniom, by zajęli się którymś z następujących problemów: paszporty i wize (na czym polegają i dlaczego nie wszyscy na świecie mogą swobodnie się przemieszczać), pożywienie i migracje (poszukać na mieście restauracji z obcą kuchnią lub wyszukać przepisy na potrawy z innych krajów), świadectwa migrantów (wywiad z kolegą lub koleżanką z klasy, bądź opowieści dostępne w internecie, filmach, książkach, danych gromadzonych na szczeblu międzynarodowym, krajowym i lokalnym...).

W zależności od tego, czym uczniowie będą się chcieli zająć, mogą zacząć pracować w parach lub niewielkich zespołach. Będą wówczas współpracować i poznawać różne role (redaktora, fotografa, reportera, autora filmów, statystyka, itp.) tak, by móc przygotować materiały multimedialne. Każdy artykuł może się składać z:

- jednego lub więcej zdjęć, które uczniowie mogą zrobić własnoręcznie lub wyszukać w internecie, zwracając przy tym uwagę na prawa autorskie;
- oryginalnego tekstu;
- nagrania wideo wykonanego własnoręcznie podczas przeprowadzania wywiadu lub materiału wideo znalezione w internecie;
- nagrania audio, itp.

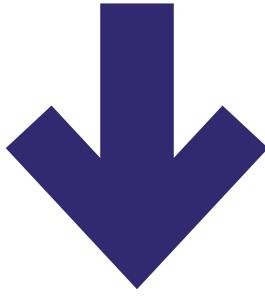
Artykuły można umieścić na stronie internetowej szkoły, na blogu stworzonym przy pomocy programu Easyblog lub WordPress, lub też opublikować jako część e-booka opracowanego za pośrednictwem Book Creatora

NARZĘDZIA CYFROWE

Zestaw dziesięciu darmowych narzędzi internetowych, które można wykorzystać w szkole do rozwoju kompetencji cyfrowych. Istnieją też inne programy, które da się zastosować do zbierania i prezentowania danych, tworzenia materiałów wideo i podcastów, publikowania w sieci i przygotowywania e-booków.

- **Book Creator:** platforma pomocna w tworzeniu pięknych e-booków, do stosowania na komputerze lub tablecie
- **Canva (<https://www.canva.com/>):** narzędzie do tworzenia prezentacji, ulotek, wykresów...
- **Designbold (<https://www.designbold.com/>):** alternatywa dla Canvy
- **Easyblog (<https://easyblog.org/>):** platforma do tworzenia szkolnych blogów
- **Google Forms (<https://www.google.com/forms/>):** platforma do przygotowywania formularzy i badań internetowych
- **Google Sites (<https://sites.google.com/>):** narzędzie do tworzenia i dzielenia się mapami
- **MyMaps (<https://www.google.com/maps/about/mymaps/>):** narzędzie do tworzenia map
- **Spreaker (<https://www.spreaker.com/>):** platforma do nagrywania podcastów i prowadzenia szkolnego radia internetowego
- **Wevideo app (<https://www.wevideo.com/>):** narzędzie do edytowania materiałów wideo
- **Wordpress (<https://wordpress.com/>):** platforma do zamieszczania treści w internecie i blogowania

ZOBACZ TAKŻE...

- **Europe's Digital Progress Report (EDPR)**
<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/european-digital-progress-report-review-member-states-progress-towards-digital-priorities>
- **Unesco. ICT in Education**
<http://www.unesco.org/new/en/unesco/themes/icts/>
- **Europe 2020 strategy, p.9-10**
<http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>
- **Rama kompetencji cyfrowych dla obywateli 2.0**
https://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwje5YKesi3ZAhWGXiwKHWEPBx-QQFggoMAA&url=http%3A%2F%2Fdigcomp.org.pl%2Fwp-content%2Fuploads%2F2016%2F11%2Fdigcomp-2.0-cz.-1.pdf&usg=AOvVaw2YGxho_mRkKacwd1VNFC4m

NAUKI PŁYNĄCE Z GLOBALNEGO POŁUDNIA

Klasyfikacja na Północ i Południe służy naocznemu uzmysłowieniu gospodarczego podziału świata, zwłaszcza kiedy przyjrzeć się bliżej, jak istniejące relacje handlowe i międzypaństwowe podtrzymują status quo. To dobra okazja dla edukatorów, by odnieść się do kwestii globalnej odpowiedzialności – można ją powiązać z celami zrównoważonego rozwoju, prawami człowieka, ogólniejszymi zagadnieniami natury etycznej w postaci sprawiedliwej dystrybucji dostępnych zasobów, zaangażowaniu w akcje pomocowe, globalnej odpowiedzialności za ludzi ubogich, zagrożeń dla środowiska naturalnego, itp. Tym wszystkim złożonym zjawiskom można się przyjrzeć z perspektywy globalnego podziału na Północ i Południe oraz związanych z nimi zagadnień dotyczących wkładu i obowiązków poszczególnych państw.

Archiwum Progettomondo.mlal

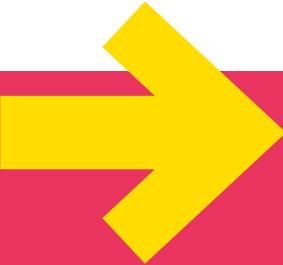

Archiwum Progettomondo.mlal

ZACZNIJMY

-
1. Wręcz wszystkim uczniom po kartce papieru i poproś, by w ciągu dwóch minut narysowali świat tak dokładnie, jak tylko potrafią. Następnie zadaj pytania: Czy łatwo było wykonać to zadanie? Dlaczego? Które regiony świata było łatwiej narysować, a które trudniej? Jaki był punkt wyjścia? Ćwiczenie to zademonstrować ma naszą nieświadomość świata – uczniowie najprawdopodobniej zaczęli od znanego sobie świata, a jego reszta umknęła ich uwadze. W trakcie zajęć można też pokazać różne przedstawienia świata, koncentrując się na „wizji świata z perspektywy Południa” oraz na tematycznych/cyfrowych mapach ukazujących zjawisko migracji (np. <http://metrocosm.com/global-immigration-map/>).
  2. Poprosić uczniów o zgłębienie zagadnienia nierówności globalnych – można do tego wykorzystać następujące zajęcia: <https://www.oneworldcentre.org.au/wp/.../The-Lolly-Game.pdf>
-

WPROWADŹMY ZMIANĘ

Globalne Południe może wzbogacić nasze doświadczenia poprzez konkretne przykłady zajęć i narzędzi dotyczących treści lub metodologii stojących u podstaw projektu. Rozpocznijmy zmianę! W ten sposób promować będziemy nowe punkty widzenia i przyczynimy się do wypracowania globalnych rozwiązań dla wspólnych problemów! Zaadaptuj i poeksperymentuj z kilkoma sugestiami dotyczącymi Południa lub wykorzystaj konkretne narzędzia!

Edukacja poprzez teatr – Burkina Faso

Afryka to kontynent o kulturze mówionej. W tradycyjnej Afryce wiedza, umiejętności i wartości są przekazywane ustnie z pokolenia na pokolenie. Amnesty International w Burkina Faso wykorzystuje teatr jako środek do edukowania mieszkańców o ich prawach i na rzecz ich praw, bezpośrednio odnosząc się do kilku celów rozwojowych właśnie przez kształcenie obywateli. Bardzo często w teatrze wystawiane są sztuki poświęcone prawom człowieka lub kwestiom rozwojowym, a po spektaklu prowadzona jest interaktywna debata z udziałem przywódców i członków społeczności lokalnych. Dyskusja to forum na żywo, a w jej trakcie widownia przedstawia własne poglądy i opinie, z którymi reszta uczestników albo zgadza się, albo się nie zgadza. Czasami osoby obecne na widowni zapraszane są do odegrania jakiejś scenki, która pokazuje, jak należy się zachować w danej sytuacji lub jaką przybrać postawę.

Amnesty International w Burkina Faso jest szczególnie doświadczone w organizowaniu „teatru forum”, który stanowi opartą na partycypacji postać wymyślonego przez Augusto Boala w Brazylii „teatru uciśnionych” – jego celem było doprowadzenie do zmiany społecznej. W tym modelu widzowie porzucają swoją tradycyjną rolę i stają się „widzo-aktorami”, co sugeruje o wiele szerszą formułę. Widownia ma zatem za zadanie eksplorowanie, pokazywanie, analizowanie i działanie w ramach procesu teatralnego.

- Poproś uczniów o przygotowanie scenki poświęconej konkretnemu zagadnieniu i zorganizuj debatę z udziałem „widzo-aktorów”, by przeanalizować sytuację, podjąć działanie i doprowadzić do jej zmiany.

Benin: informowanie ludności o projekcie Szkoły Przyjazne Prawom Człowieka

Trzy funkcjonujące w Beninie Szkoły Przyjazne Prawom Człowieka prowadzą audycję radiową, która ma na celu informowanie o tej inicjatywie i dotarcie do miejscowej ludności.

Amnesty International w Beninie przygotowało audycję z udziałem uczniów, rodziców, nauczycieli i dyrektorów szkół. Ponadto wzięło ono udział w dyskusji. Dzięki temu wydarzeniu stworzono dla członków społeczności szkolnej platformę, za pośrednictwem której mogą się oni wymieniać opiniami na temat projektu Szkół Przyjaznych Prawom Człowieka, stojących przed nim wyzwań, odniesionych sukcesów i wdrażania programu w kolejnych szkołach.

- Poproś uczniów, by opowiedzieli coś o projekcie; wykorzystaj utworzoną w jego ramach platformę do wykreowania tego rodzaju przestrzeni w twojej szkole.

Ghana: zmiana wizji szkoły tak, by czynić prawa człowieka częścią życia codziennego

Uczniowie i członkowie grona pedagogicznego liceum w Akrze działają wspólnie na rzecz tego, by wartości związane z prawami człowieka znalazły lepsze odzwierciedlenie w życiu szkoły. Grupa robocza złożona z młodzieży i nauczycieli podjęła się koordynacji zadania i opracowała nową dewizę szkoły oraz jej wytyczne programowe. Propozycja została przyjęta przez dyrektora szkoły oraz radę pedagogiczną i tak oto prawa człowieka stały się podstawą nowego regulaminu, w którym nacisk położono na to, że każdemu powinno się zapewnić równy dostęp do edukacji i takie same możliwości uczenia się.

- Opracuj powiązaną z projektem „Rozpocznijmy zmianę!” dewizę szkoły, by okazać światu wasze zaangażowanie w działania na rzecz bardziej równego i sprawiedliwego świata!

Maroko: promowanie praw człowieka podczas zajęć pozalekcyjnych

Uczniowie marokańskich liceów Ibn Youssef, Abi Dar El Ghifari oraz Moulay Ismail działają na rzecz rozwoju klubów i zajęć pozalekcyjnych, podczas których odwołując się do praw człowieka mogliby się wyrazić poprzez sztukę, teatr, muzykę, czy sport. Przed włączeniem się do

projektu Szkół Przyjaznych Prawom Człowieka młodzież miała do dyspozycji bardzo nieliczne kluby pozaszkolne, co prowadziło do sytuacji, w której partycypacja uczniów była bardzo słaba. Jednak rozwój tego rodzaju infrastruktury miał bardzo istotny wpływ na postawę uczniów wobec budynku szkoły. Dyrekcja szkoły poprosiła młodzież o przedstawienie pomysłów, jak uwzględnić tematykę praw człowieka w zajęciach pozalekcyjnych. Uczniowie – z pomocą nauczycieli i facylitatorów – opracowali plan działań, w którym zawarto koncepcję pokazującą, jak można podejść do problematyki praw człowieka.

- W ramach projektu „Rozpocznijmy zmianę!” można pracować z młodzieżą poza szkołą w celu propagowania wśród uczniów postaw obywatelskich. Pomóż zespołowi zajmującemu się projektem w podtrzymaniu zaangażowania uczniów już po zakończeniu zajęć w klasach. Nie trać z nimi kontaktu!

Kino na rzecz edukacji

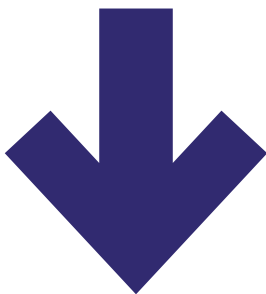
W trakcie rozmowy o projekcie pomocne mogą okazać się filmy dotyczące Południa lub na Południu nakręcone. Podsuwają one nowe punkty widzenia na kwestię migracji lub inne zagadnienia, stanowią też dobrą okazję do pogłębienia znajomości języka obcego!

Oto kilka propozycji:

- “Africa for Norway” („Afryka dla Norwegii”)
<https://www.youtube.com/watch?v=oJLQyuxm96k>
<http://www.rusty radiator.com/about/>
- Obraz przedstawiający matkę oczekującą, że los jej syna się odwróci: “Les avals du grand bleu” The <https://vimeo.com/124695833> (skrót po francuski z angielskimi napisami)
- Maroc: le masque de la migration” film dokumentalny autorstwa Hichama Lasriego (po arabsku z francuskimi napisami)
https://www.youtube.com/watch?v=grEOjKe9g_k
<https://www.youtube.com/watch?v=2jEFtfAZdA>
<https://www.youtube.com/watch?v=oJW0CNCtgsA>
- “La Pirogue”, Moussa Touré, Francja, Senegal, Niemcy, 2012. Z niewielkiej wioski rybackiej na przedmieściach Dakaru codziennie wyruszają łodzie czarterowe, które po długiej podróży dopływają do Wysp Kanaryjskich. Baye Laye jest kapitanem kutra rybackiego, dobrze zna morze. Nie chce wyjeżdżać, ale nie ma wyboru. Podejmuje się przewiezienia do Hiszpanii 30 osób różnego pochodzenia i mówiących różnymi językami. Część z nich nigdy nie widziała morza, a nikt nie wie, jaka ich czeka przyszłość.

<https://vimeo.com/124156905> (napisy po francusku)

- „Bon voyage”, Fabio Friedli, Szwajcaria, 2011. Dziesiątki migrantów wspina się na przeladowaną ciężarówkę. Ich celem jest uciec do Europy. Gdy docierają na miejsce po męczącej podróży, czeka ich kolejna brutalna rzeczywistość: sposób, w jaki traktuje się w Europie uchodźców. Film animowany: <https://vimeo.com/241891603>
- „Une giraffe sous la pluie”, Pascale Hecquet, Belgia i Francja: film animowany pokazujący życie żyrafy w świecie psów. Dobry przyczynek do dyskusji na temat migracji, stereotypów i różnic. <https://www.youtube.com/watch?v=b16o6k-jR74>

ZOBACZ TAKŻE...

- **Szanuj moje prawa, szanuj moją godność. Moduł 1 – Ubóstwo i prawa człowieka.**
Pakiet materiałów wydanych przez Amnesty International dotyczący związku pomiędzy ubóstwem i prawami człowieka. Zawiera ważne informacje pozwalające przygotować się do zajęć na ten temat oraz scenariusze ćwiczeń wraz z omówieniem.
https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/06/E4HD_prawa-czlowieka-i-ubostwo.pdf.pdf
- **„Wszyscy ludzie rodzą się wolni i Równi – pakiet materiałów edukacji praw człowieka”**
<https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/07/Wszyscy-ludzie-rodza-sie-wolni-i-rowni-pakiet-materialow-edukacji-praw-czlowieka.pdf>
- **„Kompas. Edukacja o prawach człowieka w pracy z młodzieżą”, wyd. w j. ang. Council of Europe, 2002, wyd. polskie Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie oraz Stowarzyszenie dla Dzieci i Młodzieży SZANSA w Głogowie, Warszawa 2005**
https://rownosc.info/media/uploads/biblioteka/publikacje/kompas_tekst.pdf

- **„Kompasik. Edukacja na rzecz praw człowieka w pracy z dziećmi”, wyd. w j. ang. Council of Europe, 2007, wyd. polskie Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie oraz Stowarzyszenie dla Dzieci i Młodzieży SZANSA w Głogowie, Warszawa 2009.**
http://static.scholaris.pl/main-file/102/803/kompasik_educacja_na_rzecz_praw_66126.pdf
- **„Odkryj siłę praw człowieka”, Stowarzyszenie Amnesty International, Warszawa 2010**
<https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/06/Odkryj-sile-podrecznik.pdf>
- **„Razem mamy siłę. STOP DYSKRYMINACJI! Materiał do pracy z grupą”, Stowarzyszenie Amnesty International, Warszawa 2014.**
https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2017/06/Razem-mamy-sile_Stop-Dyskrymiancji_Material-do-pracy-z-grupa.pdf
- **„Szkółka równości. Temat lekcji: Wszyscy o wszystkim mało wiemy Scenariusze lekcji z reportażami”, Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej Warszawa 2016**
http://tea.org.pl/userfiles/raporty/tea_scenariusze_www_pojedynczne.pdf
- **„Antydyskryminacja. Pakiet edukacyjny”, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, 2005**
<http://bc.ore.edu.pl/Content/190/antydyskryminacja.pdf>

WSKAZÓWKI DLA NAUCZYCIELI - ADAPTACJE

- Pomyśl o lokalnych uwarunkowaniach i skoncentruj się na kwestiach migracji oraz Celach Zrównoważonego Rozwoju w sposób najbardziej użyteczny dla twoich uczniów. Zastanów się nad głównymi wyzwaniami, którymi chciałbyś się zająć, i zaangażuj uczniów na ile to tylko możliwe. Upewnij się, że wystawiasz się w sposób odpowiedni.
- Podręcznik najprawdopodobniej nie zaspokoi wszystkich twoich potrzeb; być może też trzeba będzie zmodyfikować zajęcia, by dopasować je do warunków zewnętrznych i potrzeb uczestników. Poproś zespół prowadzący projekt „Rozpocznij zmianę!” o pomoc i inne narzędzie, jeśli to okaże się konieczne.
- Odnieś się do problematyki migracji w sposób jak najbliższy lokalnemu kontekstowi – przytocz dane, wiadomości, najczęściej występujące poglądy.
- Jeśli to możliwe, promuj konkretne możliwości wymiany doświadczeń z osobami z Południa.
- Dopuść skojarzenia i relacje pochodzące z okolicy – mogą wzbogacić twoje zajęcia.
- Nie ma „odpowiedniej ilości” zajęć, z którymi należy eksperymentować – minimum 4 godziny, ale można to wydłużyć i stworzyć strukturę najlepiej odpowiadającą twoim potrzebom.
- Zadbaj o to, by nie zaplanować nadmiernej ilości zajęć, w których uczniowie będą uczestniczyć w trakcie jednego dnia lub jednej sesji. Pamiętaj też, że przy stosowaniu metodologii partycypacyjnych treść zajęć może stanowić wyzwanie dla uczestników i ich znużyć, zwłaszcza jeśli będą musieli sobie przypomnieć wydarzenia z własnego życia i podzielić się nimi z innymi. Zawsze zadbaj o to, by zapewnić sobie wystarczającą ilość czasu na przeprowadzenie zajęć do końca.
- Jeśli jakies zajęcia najprawdopodobniej potrwać dłużej, niż ma się na nie czas, zaadaptuj je tak, by ich treść została adekwatnie zaprezentowana.

- Jeśli zajdzie konieczność skrócenia jakichś zajęć lub ich części – czy to z powodu ograniczeń czasowych, czy też z innych nieprzewidzianych okoliczności – zapewnij, by na końcu uczestnicy mieli okazję do zgłoszenia propozycji działań podejmowanych indywidualnie lub zbiorowo.
- Należy stosować przykłady i studia przypadków, do których grupa może się odnieść i które może zrozumieć.

CZĘŚĆ 3

ŚCIEŻKA EDUKACYJNA: KONKRETNY PRZYKŁAD

MAKSIMUM 8 STRON, W TYM ILUSTRACJE I/LUB ZAŁĄCZNIKI

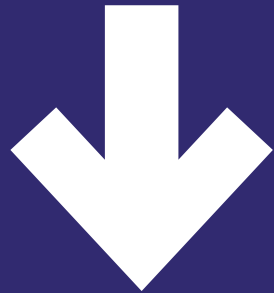
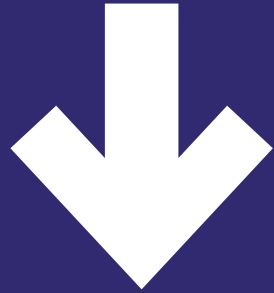
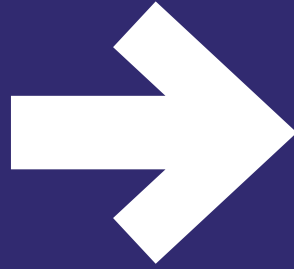
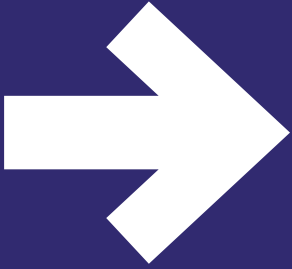

**ANEKS.
KOMPETENCJE
ZWIĄZANE
Z GLOBALNYM
UCZENIEM SIĘ
(14-19)**

WIEDZA	
Sprawiedliwość społeczna i równość	<ul style="list-style-type: none"> • Ukryte przyczyny ubóstwa i nierówności • Nierówności w społeczeństwach • Przyczyny ubóstwa • Świadomość zagadnień globalnych • Nierówności: przyczyny i skutki • Prawa człowiek i obowiązki • Różne poglądy na wyeliminowanie nierówności
Globalizacja i wzajemne zależności	<ul style="list-style-type: none"> • Handel pomiędzy państwami • Świadomość globalnych współzależności • Północ/Południe – władza i systemy polityczno-gospodarcze • Złożoność zagadnień globalnych • Sprawiedliwy handel • Świadomość własnego i innych systemów politycznych • Etyczna konsumpcja
Zrównoważony Rozwój	<ul style="list-style-type: none"> • Związki pomiędzy ludźmi a środowiskiem naturalnym • Różne koncepcje rozwoju społeczno-gospodarczego ujmowanego lokalnie i globalnie • Globalne zaangażowanie na rzecz zrównoważonego rozwoju • Świadomość kluczowych zagadnień związanych ze Zrównoważonym Rozwojem • Świadomość ograniczoności zasobów naturalnych • Zrozumienie „możliwej i preferowanej przyszłości” • Zrównoważone style życia
Identyczność i zróżnicowanie	<ul style="list-style-type: none"> • Wpływ różnych kultur i wartości na nasz styl życia • Uprzedzenia i jak je zwalczać • Zrozumienie różnic • Głębokie zrozumienie różnych kultur i społeczeństw

UMIEJĘTNOŚCI I KOMPETENCJE

Krytyczne myślenie	<ul style="list-style-type: none"> • Rozpoznawanie uprzedzeń, stereotypów i opinii • Kompetencje medialne • Krytyczna analiza informacji • Zarządzanie kontrowersyjnymi i trudnymi tematami • Ocena różnych punktów widzenia • Podejmowanie odpowiedzialnych decyzji • Podejmowanie etycznych decyzji • Radzenie sobie ze złożonością i problemami
Umiejętności przydatne w dyskusji i przy skutecznym argumentowaniu	<ul style="list-style-type: none"> • Znajdowanie i wybór możliwych rozwiązań • Uczenie się wypracowywania/zmiany stanowiska w konkretnych kwestiach z równoczesnym odpowiednim argumentowaniem • Perswazja wychodząca od wyraźnie uświadomionego stanowiska • Kompetencje polityczne • Prezentowanie racjonalnego stanowiska • Uczestnictwo we właściwych procesach społeczno-politycznych • Łączenie doświadczeń na szczeblu lokalnym i globalnym
Współpraca i rozwiązywanie konfliktów	<ul style="list-style-type: none"> • Akceptacja i uczestnictwo w decyzjach podejmowanych grupowo • Negocjacje • Kompromis • Mediator

WARTOŚCI I POSTAWY

Empatia i poczucie przynależności do wspólnoty ludzkiej	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie wartości każdego człowieka • Otwarty umysł
Przywiązanie do idei globalnej sprawiedliwości i równości	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrastające zainteresowanie kwestiami globalnymi • Zainteresowanie naruszeniami praw człowieka i nierównościami • Przywiązanie do idei sprawiedliwości społecznej • Przywiązanie do idei wyeliminowania ubóstwa • Poczucie sprawiedliwości • Umiejętności związana z działaniem przeciwko nierównościami • Prawość • Godność
Zainteresowanie środowiskiem naturalnym i zrównoważonym rozwojem	<ul style="list-style-type: none"> • Odpowiedzialność za środowisko i zasoby naturalne • Zainteresowanie wpływem stylu życia na ludzi i środowisko naturalne • Zainteresowanie przyszłością naszej planety i przyszłymi pokoleniami • Przywiązanie do idei zrównoważonego rozwoju

WARTOŚCI I POSTAWY

Zaufanie do ludzi działających na rzecz zmiany	<ul style="list-style-type: none"> • Wiara, że świat można naprawić • Skłonność do angażowania się w kwestie globalne • Chęć działania na rzecz bardziej sprawiedliwej przyszłości • Działanie w charakterze obywatela globalnego
Szacunek dla ludzi i rzeczy	<ul style="list-style-type: none"> • Dokonywanie wyborów i dostrzeganie ich konsekwencji • Dbłość • Przyjmowanie zrównoważonego stylu życia
Stawianie czoła niesprawiedliwości i nierównościom	<ul style="list-style-type: none"> • Odkrywanie alternatyw prowadzących do sprawiedliwszego świata • Stawianie czoła nierównościom • Właściwe działanie przeciwko nierównościom • Prowadzenie kampanii na rzecz praw człowieka i sprawiedliwszego świata.

* Adaptacja na podstawie: Fricke H.-J., Gathercole C., Skinner A. (2015), Monitoring Education for Global Citizenship: A Contribution to Debate, Bruxelles, DEEEP

Amnesty International Taiwan, Write for Rights, Taiwan, 2016

**START
THE
CHANGE**